

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Petra Mašková

Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem

Diplomová práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. 3. 2020

Petra Mašková

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. PhDr. Lence Holé, Ph.D. za vedení diplomové práce s osobním a trpělivým přístupem. Také děkuji své rodině za podporu v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vymezení základních pojmů.....	10
1.1 Mimosoudní metody řešení sporů.....	10
1.2 Mediace.....	11
1.3 Zapsaný mediátor.....	12
1.4 Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem.....	14
2 Současná právní úprava institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem.....	16
2.1 Občanský soudní řád.....	16
2.2 Zákon o zvláštních řízení soudních.....	19
2.3 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.....	20
2.4 Zákon o mediaci.....	21
2.5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES.....	22
2.6 Zahraniční právní úprava.....	22
2.6.1 Spojené království Velké Británie a Severního Irska.....	23
2.6.2 Itálie.....	26
3 Diagnostika případů účelných a vhodných k mediaci.....	31
3.1 Typy soudních sporů pro mediaci.....	31
3.1.1 Nevhodné případy k mediaci.....	32
3.1.2 Vhodné případy k mediaci.....	33
3.2 Diagnostika případů mediaci pro soudce.....	34
3.3 Dobrovolnost.....	35
4 Problematické oblasti aplikace prvního setkání se zapsaným mediátorem.....	37
4.1 Organizace setkání.....	37
4.1.1 Usnesení předsedy senátu.....	37
4.1.2 Sjednání termínu setkání.....	42
4.1.3 Průběh prvního setkání se zapsaným mediátorem.....	45
4.1.4 Výstupy z prvního setkání se zapsaným mediátorem.....	46
4.2 Účast stran na setkání.....	48
4.3 Náklady související s prvním setkáním se zapsaným mediátorem.....	51
Diskuse a závěr.....	53
Seznam použitých zdrojů.....	57
Shrnutí.....	62
Summary.....	63

Seznam použitých zkratk

ADR	Alternativní metody řešení sporů (ang. Alternative Dispute Resolution)
CPR	Civil procedure rules
ČAK	Česká advokátní komora
FMC	Family Mediation Council
MIAM	Mediation Information and Assessment Meeting
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
ZoM	Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
ZOSPO	Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Úvod

V současné době je nepochybné, že alternativní metody řešení sporů mají v českém právním systému své místo. I když bylo na jednotlivé metody napsáno mnoho, i tak se stále objevují otázky, na které je nutné najít odpověď. Mediaci, ač je jednou z nejvíce využívaných metod alternativního řešení sporů, stále velké množství lidí nemá o této metodě povědomí. Z tohoto důvodu se zákonodárce rozhodl do právního řádu zakotvit institut prvního setkání se zapsaným mediátorem. Tímto dal zákonodárce jasně najevo svou podporu mimosoudnímu řešení sporu, konkrétně mediaci. Tento záměr velice vítám, neboť dle mého názoru má mediace velký potenciál, který ovšem není plně využit. Právě institut prvního setkání jsem se rozhodla zvolit jako téma mé diplomové práce.

Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem je upraven v ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, což je takřka jediné zákonné ustanovení k celému průběhu setkání. Bohužel ani tento paragraf nenabízí detailnější popis celého procesu. Vzhledem k absenci podrobnější zákonné úpravy vzniká mnoho nejasností, jak u mediátorů, tak i u účastníků. Právě toto je jeden z důvodů, proč jsem si institut prvního setkání pro mou diplomovou práci zvolila, neboť považuji za potřebné podat ucelený přehled těchto problémů. Dalším důvodem pro výběr tématu jsou stále objevující se názory odborné veřejnosti, že první setkání se zapsaným mediátorem je v rozporu se zásadou dobrovolnosti mediace. Ač jsou tyto názory již menšinové, stále ovlivňují chápání celého institutu. Považuji za nutné tento omyl vyvrátit.

Cílem této diplomové práce je identifikace a analýza problematických oblastí institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem se zaměřením na zkoumání příčin problémů a zhodnocení jejich důsledků pro praxi.

K naplnění cíle se v diplomové práci hodlám zaměřit na přiblížení průběhu prvního setkání, na důsledky s tím spojené, ale také na komparaci se zahraniční právní úpravou. K tomu bylo stanoveno několik výzkumných otázek, které budou předmětem řešení této práce:

1. Je zákonný rámec prvního setkání se zapsaným mediátorem v ČR dostačující s ohledem na komparaci se zahraniční právní úpravou?
2. Jak lze určit účelnost a vhodnost sporů vhodných pro nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem?
3. Je první setkání se zapsaným mediátorem v rozporu s principem dobrovolnosti?

4. Jaké jsou problematické oblasti aplikace institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem?

Jak je již uvedeno první setkání je stále spojeno s řadou nejasností či sporných otázek, což je mj. ovlivněno tím, že se v české právní úpravě jedná stále o relativně nový institut. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla porovnat úpravu prvního setkání dle české úpravy s úpravou zahraniční. Při úvahách o výběru zahraniční úpravy jsem se zaměřila na státy Evropské unie, z důvodu povinnosti implementovat Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES, která má za cíl upravit základní právní rámec mediace v přeshraničních občanských a obchodních sporech. Kritériem výběru mezi státy Evropské unie bylo zakotvení institutu, který je do značné míry obdobný jako institut prvního setkání se zapsaným mediátorem dle českého právního řádu. Na základě těchto hledisek jsem vybrala právní úpravu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku a úpravu Itálie. Domnívám se, že komparace těchto právních úprav s českou právní úpravou, může být velice přínosná a inspirativní zejména pro vyřešení problematických oblastí prvního setkání.

Tato práce pracuje s aktuální českou a zahraniční právní úpravou. V diplomové práci jsou využity metody deskripce, analýzy, syntézy a orientační komparace.

K dané problematice prvního setkání se zapsaným mediátorem dosud neexistuje publikace, která by se jím komplexně zabývala. Existuje však řada monografií a časopiseckých článků, která se věnují jednotlivým částem tématu práce. Z řady odborné veřejnosti si dovoluji zmínit několik autorů, kteří se tomuto tématu věnují. Jde především o Lenku Holou, která se zabývala například prostorovou analýzou využívání prvního setkání se zapsaným mediátorem v České republice, která byla publikována v časopisu Právník 9/2019. Dále o Petru Jelínkovou, která publikovala zejména v odborných časopisech, a to například článek První setkání se zapsaným mediátorem v praxi v Bulletin-advokacie. A také Danu Potočkovou, která se mj. zabývala ust. § 30 zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci, v Komentáři k tomuto zákonu od Doleželové, Hájkové, Potočkové a kol., z nakladatelství C. H. Beck, 2013.

Dále pokládám za důležité, zmínit Pracovní skupinu k mediaci ustanovenou ministrem spravedlnosti Robertem Pelikánem na podzim roku 2016. Tato skupina se mj. zabývá prvním setkáním se zapsaným mediátorem.

Jak bude z obsahu této diplomové práce patrné, při jejím zpracování jsem využila, jak českou, tak i zahraniční odbornou literaturu. Při výběru zdrojů jsem se snažila o co největší zastoupení odborných monografií a časopiseckých článků. Dále jsem pracovala se stanovisky Ministerstva spravedlnosti České republiky, a to k ust. § 100 odst. 2 zákona

č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a k ust. § 474 odst. 1 zákona č. 292/2013Sb., o zvláštních řízeních soudních a internetovými zdroji. Je nepochybné, že jsem využila i právní předpisy, vč. důvodových zpráv, a to jak České republiky, Velké Británie, Itálie a Evropské unie.

Díky doc. Holé jsem měla možnost během letního semestru 2019 spolupracovat se studenty NYU school of law. V rámci této spolupráce jsem spolu s vybranými kolegy z Právnické fakulty Univerzity Palackého komunikovala s vybranými studenty ze zmíněné univerzity, kde předmětem této spolupráce bylo zejména vzájemné poučení o aplikaci mediace v praxi. Během této spolupráce jsem měla možnost zahraničním studentům položit několik výzkumných otázek se zaměřením na zjištění, zda se ve Spojených státech amerických vyskytuje nařízení obdobné českému institutu prvního setkání, a v případě, že nikoliv, jak jsou účastníci řízení informováni o možnosti mediace. Bohužel tato práce byla přerušena ukončením semestru studentů na NYU school of law s tím, že bylo dosaženo dílčích výsledků, které byly následně zhodnoceny. Z tohoto důvodu nebyly výsledky spolupráce využity v diplomové práci.

Opět díky vedoucí práce doc. Holé jsem se mohla zúčastnit V. ročníku Mezinárodní vědecké konference MEDIACE 2019. V rámci této konference jsem měla možnost vystoupit s vlastním příspěvkem na téma *Vybrané problematické oblasti organizace prvního setkání se zapsaným mediátorem* v sekci Praxe mediace. Účastí na této konferenci jsem načerpala mnoho cenných poznatků, které jsem v diplomové práci mohla využít.

Diplomová práce je členěná do čtyř základních kapitol. Důvodem pro řazení kapitol je snaha seznámit čtenáře nejprve se základy a dále postupovat celým procesem od prvotního rozhodnutí předsedy senátu až do ukončení prvního setkání.

První kapitola je věnována vymezení základních pojmů souvisejících s tématem práce. Ve druhé kapitole uvádím stručný přehled české právní úpravy, která se dotýká prvního setkání se zapsaným mediátorem. V této kapitole je také věnován prostor právní úpravě Velké Británie a Itálie. Třetí kapitola se zabývá diagnostikou případů účelných a vhodných k mediaci, tj. je zde věnován prostor pro charakteristiku vhodných a nevhodných případů pro první setkání. Závěrečná kapitola je stěžejní částí celé práce, neboť se zde snažím charakterizovat problematické oblasti aplikace prvního setkání, tj. zejména během organizace setkání, povinné účasti stran a v souvislosti s náklady na první setkání. Závěr práce je věnován nejen zhodnocení celé práce, ale obsahuje také diskusi, ve které si dovoluji uvést osobní zhodnocení problematických oblastí s komparací se zahraničními právními úpravami.

Z důvodu, že v současné době neexistuje publikace zabývající se výhradě institutem prvního setkání se zapsaným mediátorem, doufám, že tato diplomová práce bude přínosem pro odbornou veřejnost a napomůže k vyjasnění problémů spojených s jeho aplikací. Výsledky této práce mohou být dále shrnuty do časopiseckého článku a tím být dále rozšířeny.

1 Vymezení základních pojmů

Úvodem této práce bych se ráda věnovala vymezení základních pojmů, které souvisejí s tématem prvního setkání se zapsaným mediátorem. Ač první setkání není mediací, jak je vysvětleno níže, pokládám za nutné zde termín mediace, a s tím související oblast mimosoudních metod řešení sporů, objasnit a uvést jejich stručné charakteristiky.

1.1 Mimosoudní metody řešení sporů

Mimosoudní metody řešení sporů neboli alternativní způsoby řešení sporů (ang. Alternative Dispute Resolution, dále jen zk. ADR) jsou, jak již plyne z názvu, alternativou ke standardnímu soudnímu řízení. Ovšem je nutné zdůraznit, že metody ADR nezasahují do základního práva na svobodný přístup k soudu dle čl. 36 odst. 1 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, a to z důvodu, že řešení sporů tímto způsobem je založeno na principu dobrovolnosti. Mimosoudní metody dávají účastníkům možnost výběru řešit konflikt jinak. *„Mimosoudní postupy řešení sporů jsou nástrojem pro uplatňování spravedlnosti. Bud' samotnými účastníky, nebo za pomoci třetí nezávislé osoby. A to na základě zásad a podmínek, které se jim v daném případě zdály spravedlivé (tedy nikoliv na jednotně uplatňovaných právních normách.“*¹

Do mimosoudních metod řešení sporů můžeme zařadit vyjednávání, facilitaci, konciliaci, mediaci, rozhodčí řízení a další. Z uvedeného plyne, že oblast ADR je značně rozvětvená, a proto uvést jednu definici, která by ji dostatečně vystihla, by bylo vcelku nemožné. Výše uvedené druhy ADR lze charakterizovat za pomoci jednotlivých znaků, které jsou jim typické.

Prvním základním znakem je neformálnost. Standardní soudní řízení je svázané mnoha pravidly a pevně stanovenými postupy. Mimosoudní metody se snaží v tomto ohledu odlišit. Během průběhu je zde kladen důraz na co největší flexibilitu, aby účastník nebyl svázan pravidly a mohl se věnovat řešení konfliktu. Dalším znakem je dobrovolnost. Jak je uvedeno výše, mimosoudní metody jsou založeny na principu dobrovolnosti, a to ať v dobrovolnosti zúčastnit se takové metody, tak i v dobrovolnosti výběru řešitele či zprostředkovatele. Mezi další znaky patří důvěrnost a nestrannost. Tyto znaky jsou spjaty právě s řešitelem či zprostředkovatelem řešení konfliktu. Důvěrnost je pro celý průběh řešení sporu nezbytná právě z důvodu, že by účastníci při její absenci nacházeli východisko z dané konfliktní situace jen s velkými obtížemi. Současně klíčovým je i postoj zprostředkovatele, řešitele

¹ HOLÁ, L., HRNČIŘÍKOVÁ, M. *Mimosoudní metody řešení sporů*. Praha: Leges, 2017, 22 s.

konfliktu, neboť zachováním nestrannosti vytváří rovné podmínky pro účastníky. Jedním ze znaků je také nezávaznost. Při úspěšném vyřešení konfliktu, kdy účastníci naleznou shodné východisko, není tento výsledek právně závazný, tj. jeho dodržení je pouze na osobní morálce účastníků. Ovšem tento znak již není bezvýjimečně platný pro všechny metody. Právní úprava rozhodčího řízení přiznává jeho výstupům vymahatelnost dle ust. § 28 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.² Můžeme tedy říct, že právě díky souboru těchto principů, je „*účastníkům nabídnuta řada možností, které jsou tradičním soudům zcela neznámé nebo nedostupné. Právě skutečnost, že subjekty poskytující alternativní metody řešení sporů nabízejí něco jiného než klasické soudy, z nich činí opravdovou a hlavně užitečnou alternativu.*“³

1.2 Mediace

„Slovo „*mediace*“ je odvozeno z latinského *medius*, což znamená *střední, prostřední, ale též nestranný, neutrální či zprostředkující.*“⁴ Význam tohoto slova značně vystihuje jednu z klíčových vlastností mediace, a to přítomnost nestranného mediátora. Ovšem tento znak je jeden z mnoha, což je také příčinou vytvoření jedné, výstižné definice platné pro všechny oblasti využití, na které by se odborná veřejnost shodla. Z tohoto důvodu si zde dovoluji uvést pouze výčet vybraných definic.

„*Mediace je forma intervence třetích stran do konfliktu za účelem jeho oslabení nebo vyřešení prostřednictvím jednání.*“⁵ „*Mediace je metoda řešení konfliktu, při níž neutrální kvalifikovaná osoba pomáhá účastníkům konfliktu ve vzájemném dorozumívání, jehož cílem je dosažení jejich spokojenosti s procesem i výsledkem řešení konfliktu.*“⁶ Výše uvedené definice mají mnoho společných jmenovatelů, mezi které řadíme osobu „*mediátora, formu intervence a neovlivnění výsledků mediace.*“⁷

Mediace, jako jedna z nejvýznamnějších metod řešení sporů, je v České republice uplatňována od 90. let 20. století. Ovšem ve světovém měřítku je mediace oborem, nutno podotknout, že v takové podobě, která je blízká té, kterou známe my, daleko starším. Již v první polovině 20. století ve Spojených státech amerických nalezneme kořeny „moderní“

² HOLÁ, Lenka, HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody řešení sporů*. Praha: Leges, 2017, s. 22-23.

³ CHOLENSKÝ, R. *Praktický průvodce mediací podle nové právní úpravy*. Praha: Linde, 2013, s. 18.

⁴ HOLÁ, HRNČIŘÍKOVÁ: *Mimosoudní metody...*, s. 89.

⁵ TOUVAL, Saadia, ZARTMAN, William I. *International mediation in the theory and practice*. Boulder: Westview Press, 1985, s.31 [cit.15.10.2019]. Dostupné na < <https://eclass.aueb.gr/modules/document/file.php/Zartman-Touval-Mediation-1985.pdf>>.

⁶ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 52.

⁷ Tamtéž, s. 51.

mediace. To také potvrzuje skutečnost, že v roce 1913 se při americkém ministerstvu práce zřizuje institut Smírčí služby, později přejmenovaný na Federální mediační a smírčí službu. Značný rozvoj mediace v USA zaznamenala v 60. letech 20. století, což bylo odůvodněno tehdejšími sociálními problémy a nedůvěrou ve státní instituce.⁸ Z uvedeného plyne, že oproti státům jako je USA, je mediace v našem právním prostředí mladým oborem.

Základní právní úpravou mediace v České republice je zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (dále jen „ZoM“) a zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě. Z důvodu, že se tato práce zabývá prvním setkáním se zapsaným mediátorem, kterou zařazujeme do mediace v soukromoprávních věcech, budu se nadále věnovat pouze právní úpravě zákona o mediaci.

V ust. § 2 písm. a) ZoM zákonodárce přináší legální definici mediace, a to ve znění: *„mediací se rozumí postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.“*⁹ Uvedená definice je ve velké míře podobná definicím výše uvedeným, ovšem jak již bylo řečeno, formulace jedné definice, která by vystihla mediaci ve všech formách, je velice obtížná. I tato zákonná definice není dle názoru některé odborné veřejnosti úplně výstižná.

Jak již bylo uvedeno v angloamerických zemích má mediace již bohatou historii. Za tu dobu se vyvíjel styl samotného procesu mediace, tj. můžeme rozlišovat řadu rozdílných přístupů. Mezi nejvíce využívané v českém prostředí patří facilitativní přístup. V tomto přístupu je mediátor striktně nestranný, pouze vede strany ke společnému řešení. Druhým přístupem je přístup eventuelní, jehož charakteristikou je zapojení mediátora, který stranám nabízí své hodnocení případu. Transformativní přístup je zaměřený na změnu způsobu komunikace, ale i samotného chápání celé situace.¹⁰

1.3 Zapsaný mediátor

Jak je již uvedeno výše, jedním ze společných jmenovatelů mediace je mediátor. Role mediátora v mediaci je nenahraditelná i velice rozmanitá. V základní rovině je mediátor onou nestrannou třetí osobou ve sporu stran, která vynakládá úsilí, aby strany dosáhly konsensu. Mediátor vede celou mediaci a s ní vede i strany sporu k nalezení řešení, a to za

⁸ POTOČKOVÁ, Dana. In DOLEŽALOVÁ, Martina a kol (ed). *Zákon o mediaci. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 1.

⁹ Zákon č. 202/2012 Sb., zákon o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ HOLÁ, HRNČÍŘÍKOVÁ: *Mimosoudní metody...*, s. 101-104.

pomocí různých komunikačních technik, dodržení pravidel a principů mediace a vlastních osobnostních kvalit.¹¹

Požadavky na kvalifikaci mediátora můžeme rozlišit do dvou neoddelitelných kategorií, tzv. hard skills a soft skills. První zmíněné jsou orientovány na dovednosti, které se lze naučit. Mezi hard skills řadíme například splnění podmínek na vzdělání, využívání správných mediačních technik atd.¹² Opakem jsou tzv. soft skills, tedy dovednosti spojené s naší osobností. Příkladem může být empatie, vstřícnost, morální zásady a jiné.¹³

S přijetím zákona o mediaci vznikl i nový pojem, a to zapsaný mediátor. Legální definici zapsaného mediátora nalezneme v ust. § 2 písm. c), který stanoví „*mediátorem se rozumí fyzická osoba, která je zapsaná v seznamu mediátorů.*“¹⁴ Tímto vymezením začal zákonodárce rozlišovat mediátory, kteří splnili zákonem stanovené podmínky pro výkon mediace, a mediátory, kteří mediaci vykonávají bez bližšího prověření kvalit, tj. na základě živnostenského oprávnění.

Zapsaný mediátor je fyzická osoba, která splňuje zákonné podmínky. Těmito zákonnými podmínkami jsou „*bezúhonnost, způsobilost k právním úkonům, vysokoškolské vzdělání s magisterským titulem, složení zkoušky mediátora nebo uznání její kvalifikace podle jiného právního předpisu, v posledních 5 letech před podáním žádosti nedošlo k vyškrtnutí ze seznamu postupem podle § 22 odst. 4 zákona, uhrazení ministerstvu správní poplatek ve výši 5.000,- Kč.*“¹⁵ Splněním podmínek je osoba zapsána do seznamu mediátorů vedeným Ministerstvem spravedlnosti. Tím, že je mediátor zapsán v Seznamu, je dána budoucímu klientovi, účastníkovi mediace, záruka v kvalitě a odbornosti mediátora.

Naplněním podmínek pro zápis do Seznamu povinnosti mediátora nekončí. Po celou dobu výkonu praxe je nutné, aby dodržoval základní profesní standardy. Ty jsou zakotveny jak v zákonu o mediaci, tak i v profesních standardech mediátora – podmínkách pro výkon povolání vydaných profesní organizací Asociace mediátorů České republiky. Mezi základní normy řadíme nestrannost a nepodjatost, zodpovědnost a mlčenlivost.¹⁶

¹¹ ŠTANDERA, Jan. *Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řešení*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví, Praha: C. H. Beck, 2011, roč. 19, č. 22, s. 803.

¹² HOLÁ: *Mediace v teorii a praxi...*, s. 213.

¹³ ŠTANDERA: *Mediace ...*, s. 803.

¹⁴ Zákon č. 202/2012 Sb., zákon o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Asociace mediátorů v ČR. Profesní standardy mediátora – podmínky pro výkon povolání.

Nestrannost mediátora je důležitá pro vytváření „podmínek“ mediace. Žádná ze stran mediace by neměla mít dojem, že je jí nadřazována či naopak. Mediátor by měl dbát o to, aby všem stranám věnoval dostatečnou, ale i shodnou míru pozornosti.¹⁷

Absolutní podmínkou řádného výkonu mediace je nepodjatost mediátora, tj. mediátor nesmí mít žádný zájem na budoucím výsledku mediace. V případě, že mediátor sezdá, že je s jednou ze stran nebo jejím právním zástupcem v nějakém druhu vztahu, který by mohl ovlivnit jeho postavení v mediaci, musí svou účast v ní ukončit.¹⁸

Další podmínkou pro mediátora je dodržení mlčenlivosti. V mediaci má mediátor úlohu tzv. prostředníka, který vede strany sporu pomocí komunikace, k dosažení smírného řešení, ke kterému je nezbytné, aby se strany mediátorovi „otevřely“. To by ovšem nebylo možné za předpokladu, že by strany mohly být ve strachu z prozrazení informací sdělených během mediace.¹⁹ Nutné je dodat, že dle ust. § 2 odst. 2 ZoM je mediátor vázán mlčenlivostí i po skončení samotné mediace, dokonce i poté, je-li vyškrtnut ze seznamu zapsaných mediátorů.

1.4 Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem

Závěrem této kapitoly bych se ráda věnovala institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem. Ač tomuto tématu je věnována celá diplomová práce, pokládám za nutné zde stručně tento pojem charakterizovat. První setkání se zapsaným mediátorem je legislativně upraveno v ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen OSŘ), které stanoví: *„Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídít první setkání se zapsaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu 3 hodin a přerušit řízení, nejdéle však na dobu 3 měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí 3 měsíců soud v řízení pokračuje. První setkání nelze nařídít po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.“*²⁰

Z výše uvedeného vymezení plyne, že první setkání se zapsaným mediátorem je prostředkem umožňujícím předsedovi senátu dle své úvahy nařídít stranám sporu setkání s mediátorem. Obsahem tohoto setkání je pouze poučení, co mediace je, jaký je její průběh a zakončení. Mediátor pouze stranám objasní, co jim může mediace nabídnout. To, jestli se

¹⁷ HÁJKOVÁ, Šárka. In DOLEŽALOVÁ, Martina a kol (ed). *Zákon o mediaci. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 42.

¹⁸ Tamtéž, s. 27.

¹⁹ Tamtéž, s. 49.

²⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

strany rozhodnou využít mediace pro vyřešení jejich sporu, je již pouze na nich samotných. Z tohoto důvodu nelze první setkání se zapsaným mediátorem považovat za mediaci.

2 Současná právní úprava institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem

V této kapitole bych ráda podala stručný přehled české právní úpravy, která se zabývá institutem prvního setkání se zapsaným mediátorem. Ač by se mohlo zdát, že první setkání je upraveno pouze v zákoně o mediaci a občanském soudním řádě, její zákonná úprava je značně rozmanitá.

2.1 Občanský soudní řád

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, upravuje první setkání se zapsaným mediátorem v ust. § 100 odst. 2, který je citován výše. Toto ustanovení je jednou z možností, jak dosáhnout v soudním sporu smírného řešení.

Jak uvádí ust. § 99 odst. 1 OSŘ, soud vždy usiluje o smír mezi účastníky, ovšem jen připouští-li to povaha sporu.²¹ Hlavní snahou soudu by mělo být vedení účastníků, aby svůj spor vyřešili dohodou, nikoli autoritativním rozhodnutím soudu. Občanský soudní řád ve své povaze dává účastníkům sporu několik možností, jak smíru dosáhnout, a to v průběhu celého řízení až do jeho pravomocného skončení. Jedna z takových možností je využití mediace. Dle ust. § 99 odst. 1, věta třetí OSŘ má předseda senátu o možnosti využití mediace účastníky informovat.²²

Základním principem smíru je dobrovolnost, neboť bez vůle stran nemůže k uzavření smíru dojít. Určitou výjimkou je nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem. Zde je nutné opět připomenout, že se nejedná o nařízení mediačního procesu, ale pouze nařízení informativního setkání s mediátorem. Občanský soudní řád stanoví možnost nařídít první setkání během přípravy jednání dle ust. § 114c odst. 3 písm. d) a dále během průběhu řízení dle ust. § 100 odst. 2.

A. Předchozí právní úprava

Znění ustanovení umožňující nařízené setkání se zapsaným mediátorem v podobě, v jaké je známe dnes, je poměrně mladé, neboť občanský soudní řád až do 31. 8. 2012, obsahoval jiný způsob, jak spor řešit smírem. Ust. § 100 odst. 3 OSŘ, ve znění k 31. 8. 2012, stanovil, že ve věcech péče o nezletilé děti může soud uložit účastníkům na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii. Účast na

²¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

²² Tamtéž.

mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii nelze uložit po dobu platnosti předběžného opatření podle § 76b odst. 1.²³ Uvedený paragraf byl do OSŘ včleněn novelou, a to zákonem č. 295/2008 Sb. kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl platnosti dne 19.8.2008 a účinnosti dne 1.10.2008.

Ust. § 100 odst. 2 OSŘ v současném znění, bylo do občanského soudního řádu včleněno ZoM, a to § 30 ZoM. Tato změna nabyla platnosti dne 13.6.2012 a účinnosti dne 1.9.2012. Jak uvádí důvodová zpráva k zákonu o mediaci, hlavním cílem včlenění institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem do občanského soudního řádu, byla snaha zvýšit povědomí o mediaci.²⁴ Z tohoto důvodu vzniklo nařízené první setkání, neboť se jedná o kompromisní řešení mezi nemožností mediaci nařídit a nutností o ní účastníky sporu informovat a přimět účastníky zvážit využití této metody. Jak uvádí Svatoš *„je chybné se domnívat, že cílem novely občanského soudního řádu, bylo zakotvení povinné mediace. Jak si byl zákonodárce vědom, povinná mediace je v rozporu se základním principem mediace, a to principem dobrovolnosti.“*²⁵

Dle důvodové zprávy k zákonu o mediaci není možnost nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem vázána pouze na nově vzniklé spory po účinnosti tohoto zákona. Jak je uvedeno výše, hlavním cílem této novely bylo upozornění na existenci mediace, tedy by nebylo efektivní omezovat se jen na nově vzniklé spory.²⁶

B. Věcný záměr civilního řádu soudního

S ohledem na skutečnost přípravy nového civilního řádu soudního a již zveřejněnému věcnému záměru, si dovolím zabývat se potencionální budoucí právní úpravou. Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem je zmíněn v souvislosti s klidem v řízení, a to v následujícím znění: *„Klid řízení může být v první řadě ujednán stranami, zejména za tím účelem, aby se pokusily o smírné odklizení sporu. K tomu může dojít mj. i za součinnosti zapsaného mediátora. Na rozdíl od současného § 100 odst. 2 OSŘ se ponechává na vůli stran, jestli chtějí jeho pomoci využít. Nařízená povinná mediace, s níž je spojeno přerušování řízení bez ohledu na vůli stran, odporuje dobrovolné povaze tohoto alternativního způsobu*

²³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 295/2008 Sb. účinném ke dni k 31.8.2012.

²⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

²⁵ SVATOŠ, Martin, HORÁČEK, Tomáš. In HORÁČEK, Tomáš a kol (ed). *Zákon o mediaci. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. s. 238.

²⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

řešení sporů.“²⁷ Z uvedeného plyne, že při zachování tohoto znění by v budoucím civilním řádu soudním neexistovala možnost nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem. Zde si dovoluji vyslovit i svůj nesouhlas s výše uvedeným zdůvodněním k vynechání ust. § 100 odst. 2 OSŘ, neboť první setkání není mediací, a jak bude rozebráno níže, v žádném směru nedochází k porušení povahy alternativního způsobu řešení sporů. Jak uvádí Svatoš, Horáček v komentáři k zákonu o mediaci „*vhodným krokem pro futuro by bylo spíše postupné posilování významu mediace než její oslabování eliminováním již zavedených postupů, jež vykazují značné pozitivní výsledky a jsou efektivní.*“²⁸

C. Procesní důsledky nařízení prvního setkání

Nařízením prvního setkání se zapsaným mediátorem dochází k ovlivnění průběhu celého soudního řízení. Jak uvádí Hájková v komentáři „*[...] není stanoveno, žádné pořadí v řízení a jeho využití je na úvaze předsedy senátu v rámci jeho svěřené kompetence. Z tohoto důvodu se účastníci nemohou domáhat, aby jim bylo setkání s mediátorem soudem nařízeno, a proto nepřichází v úvahu ani postup podle § 164 a násl. a § 174a SZZ.*“²⁹

Jak přímo stanoví ust. § 100 odst. 2 OSŘ, nařízením prvního setkání dochází k přerušení řízení, nejdéle na dobu 3 měsíců.³⁰ Občanský soudní řád upravuje přerušení řízení v ust. § 109 a v ust. § 110. Ve výčtu možností pro přerušení řízení dle těchto ustanovení není nařízené první setkání se zapsaným mediátorem uvedeno. Jedná se tedy o další zákonem stanovenou možnost. Přerušit řízení pro nařízení prvního setkání lze u soudu prvního stupně, soudu odvolacího i soudu dovolacího. Přerušení nastává současně s nabytím právní moci usnesení, které předseda senátu vydá. Proti tomuto usnesení dle ust. § 202 odst. 1 písm. m) OSŘ není odvolání přípustné.³¹ Jak je již uvedeno výše, předseda senátu přeruší řízení na dobu nejdéle 3 měsíců. Ovšem tato doba není absolutně závazná, neboť v případě, že se obě strany shodnou na řešení sporu pomocí mediace, můžeme na to nahlížet jako na shodný projev vůle s přerušením řízení, tj. jako na klid řízení dle ust. § 110 OSŘ.³² Limit pro přerušení řízení při klidu v řízení je dle ust. § 11 odst. 3 OSŘ stanoven na 1 rok, neboť nebude-li v takové době podán návrh na pokračování v řízení, soud řízení zastaví.

²⁷ Věcný záměr civilního soudního řízení.

²⁸ SVATOŠ, HORÁČEK. In HORÁČEK a kol (ed): *Zákon o mediaci. Komentář...*, s. 247.

²⁹ HÁJKOVÁ. In DOLEŽALOVÁ a kol (ed): *Zákon o mediaci. Komentář...*, s. 146.

³⁰ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

³¹ HÁJKOVÁ. In DOLEŽALOVÁ a kol (ed): *Zákon o mediaci. Komentář...*, s. 150.

³² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

Nelze nezmínit, že první setkání nelze nařídit po dobu platnosti předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí.

2.2 Zákon o zvláštních řízení soudních

Shodně jako občanský soudní řád, i zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízení soudních (dále jen ZŘS) v ust. § 9 soud vede účastníky k nalezení smírného řešení. Za tímto účelem je informuje o možnostech mimosoudního smírčího nebo mediačního jednání.³³ Z uvedeného jasně vyplývá, že tímto ustanovením zákonodárce vyjádřil snahu nalézat řešení mimo soudní jednání. Je nutné doplnit, že zákon o zvláštních řízení soudních obsahuje zejména řízení tzv. nesporného charakteru, tj. řízení, kdy strany primárně nejsou v neshodě.

Smír je možný uzavřít dle typu sporu. „Jedná se o taková řízení, kde účastníci mohou volně disponovat svými právy a povinnostmi, tj. nebrání jim v tom žádná zákonná překážka vylučující úpravu právního vztahu dohodou účastníků.“³⁴ „*Smír tedy nelze uzavřít v řízeních statusových, která jsou podmíněna souhlasem a v řízeních, která lze zahájit i bez návrhu.*“³⁵ I přes zde uvedené, zákon o zvláštních řízení soudních obsahuje několik řízení, kde smír, tj. alternativní metodu, uplatnit lze.

Jedním z takových řízení je řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, které je upraveno v Hlavě V. ZŘS, tj. řízení ve věcech rodinněprávních. Zde zákonodárce přímo vede ke smírnému řešení, a to v ust. § 474 odst. 1 ZŘS, který stanoví, že „*za účelem ochrany zájmu dítěte soud vede rodiče k nalezení smírného řešení. Soud může rodičům uložit na dobu nejvýše 3 měsíců účast na [...] mediačním jednání [...].*“³⁶ Znění tohoto ustanovení je značně podobné úpravě ust. § 100 odst. 3 OSŘ, ve znění k 31.8.2012. Již toto ustanovení bylo značně problematické, jak je částečně uvedeno výše.

V souvislosti s ust. § 474 odst. 1 ZŘS je nejvíce problematické spojení „uložit mediační jednání“. Dovoluji si zde tvrdit, že toto spojení je chybné, ba dokonce nesmyslné. K této problematice se vyjádřilo i Ministerstvo spravedlnosti ČR, které vydalo výkladové stanovisko k aplikaci ust. § 474 odst. 1 ZŘS. V rámci tohoto stanoviska je výslovně uvedeno, že: „*mediační jednání nelze považovat za mediaci, potažmo ani za rodinnou mediaci, které jsou s ohledem na svou povahu zcela dobrovolné, založené na vůli stran a zahájené*

³³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

³⁴ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, 117 s.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

*uzavřením smlouvy o provedení mediace.*³⁷ S ohledem na skutečnost, že mediaci nelze nařídit, se lze domnívat, že zákonodárce v tomto ustanovení měl na mysli uložení prvního setkání se zapsaným mediátorem, tak jak ho vymezuje ust. § 100 odst. 2 OSŘ. Od občanského soudního řádu nalezneme odlišnost, neboť v řízení o péči o nezletilé platí dle ust. § 474 odst. 3 ZŘS podmínka, že o vhodnosti a účelnosti navržených nebo zamýšlených opatření soud zpravidla zjistí názor orgánu vykonávajícího sociálně-právní ochranu dětí, který je obeznámen s poměry.³⁸

Další odkaz na mediaci nalezneme v ust. § 503 odst. 1 písm. a) ZŘS, který stanoví, že je-li to účelné, může soud tomu, kdo neplní dobrovolně soudní rozhodnutí nebo soudem schválenou dohodu o péči o nezletilé dítě, popřípadě o úpravě styku s ním anebo rozhodnutí o navrácení dítěte, nařídit první setkání s mediátorem v rozsahu 3 hodin.³⁹ Jedná se o výkon rozhodnutí ve věcech péče o dítě, který dává alternativu k represivnímu uložení povinnosti. Na rozdíl od ust. § 474 odst. 1 se zde zákonodárce již nedopouští chybného znění a určuje možnost nařídit soudem pouze první setkání s mediátorem.

2.3 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem je výslovně upraven i v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „ZOSPO“). Ust. § 13 odst. 1 písm. d) ZOSPO stanoví, že *„vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může obecní úřad obce s rozšířenou působností uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin nebo terapie.*⁴⁰ Uvedené ustanovení bylo do zákona přijato zákonem č. 401/2012 Sb., kterým se mění zákon o sociálně-právní ochraně dětí, s platností od 27.11.2012 a účinností od 1.1.2013. Z uvedeného plyne, že právo rozhodovat má obecní úřad obce s rozšířenou působností, což je dle ust. § 4 odst. 1 písm. b) ZOSPO orgán sociálně-právní ochrany.

Orgány sociálně-právní ochrany mají právo rozhodovat o nařízení výchovného opatření. Toto nařízení má povahu rozhodnutí dle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád. Správní řád

³⁷ Výkladové stanovisko Ministerstva spravedlnosti České republiky k aplikaci ust. §474 odst. 1.

³⁸ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

se uplatní na celý proces vydání nařízení, tj. zejména na ustanovení zástupce nezletilému dítěti nebo oznámení o zahájení řízení.⁴¹

Na rozhodnutí o uložení prvního setkání se zapsaným mediátorem v rodinných záležitostech musejí být kladeny větší požadavky. Orgán sociálně-právní ochrany musí zejména zvážit rozumovou a volní vyspělost dítěte a to, zda bude v případné mediaci nezletilý aktivním účastníkem, tj. zda dokáže vyjádřit své zájmy a potřeby.⁴²

Dle znění ust § 13 odst. 1 písm. d) ZOSPO není přímo stanoveno, jak má obecní úřad obce s rozšířenou působností má postupovat v určení zapsaného mediátora.⁴³ Dle mého názoru, zde můžeme použít analogii k ust. § 100 odst. 2 OSŘ, neboť záměr zákonodárce je zde stejný, tj. seznámit účastníky s výhodami mediace. S ohledem na základní principy následné mediace je nezbytné, aby účastníci měli v mediátora důvěru, čehož lze nejlépe dosáhnout v případě, že si účastníci mediátora zvolí sami.

Zákon dále stanoví dle ust. § 59d ZOSPO, že v případě, že „*rodiče či jiná fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte se dopustí přestupku tím, že se nesplní povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem. Za tento přestupek lze uložit pokutu až 20.000,- Kč.*“⁴⁴

2.4 Zákon o mediaci

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci, který nabytí platnosti dne 13.6.2012 a účinnosti dne 1.9.2012, institut prvního setkání se zapsaným mediátorem neupravuje přímo v části první. V této části první setkání zákonodárce nedefinuje. Jedinou zmínku lze nalézt v ust. § 8 odst. 1 písm. f) o povinnosti vydat potvrzení o splnění povinnosti a v ust. § 10 odst. 3, který se zabývá odměnou a náhradou nákladů mediátora.⁴⁵

S nabytím účinnosti zákona došlo k novelizaci značného množství zákonů. Těmto změnám se věnuje část druhá až část devátá zákona. Jak je již uvedeno výše, jedním z novelizovaných zákonů byl i občanský soudní řád, čímž došlo k začlenění prvního setkání se zapsaným mediátorem do právního řádu.

⁴¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. In ROGALEWICZOVÁ, Romana a kol (ed). *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 103.

⁴² HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, s. 157.

⁴³ ROGALEWICZOVÁ. In ROGALEWICZOVÁ a kol (ed): *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí*. ..., s. 103.

⁴⁴ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵ Zákon č. 202/2012 Sb., zákon o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

2.5 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES

Česká republika jako člen Evropské unie byla povinna implementovat směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech ze dne 21.5.2008. Cílem této směrnice bylo upravit základní právní rámec mediace v přeshraničních občanských a obchodních sporech. Ovšem jak je v samotné směrnici stanoveno, nic by nemělo bránit členským státům v tom, aby její ustanovení uplatňovaly i na vnitrostátní mediační řízení.⁴⁶

Účelem směrnice není vytvoření jednotného kodexu mediace pro členské státy EU, ale přinést sjednocující základ v jejím využívání.⁴⁷

Směrnice v 5. článku stanoví, že soud, u kterého je podána žaloba, může ve vhodných případech a s ohledem na všechny okolnosti daného případu vyzvat strany, aby k řešení sporu využily mediace. Soud také může vyzvat strany, aby se zúčastnily informativního setkání o možnosti využití mediace, jestliže se taková setkání konají a jsou snadno přístupná.⁴⁸ Z uvedeného vyplývá, že jsou zde dány soudci dvě možnosti, a to buď vyzvat strany rovnou k účasti v mediaci anebo pouze k účasti na informativním setkání. Lze tvrdit, že druhá z možností je základem pro institut prvního setkání se zapsaným mediátorem dle české právní úpravy.

2.6 Zahraníční právní úprava

K úplnému přehledu právní úpravy je nezbytné se zabývat i zahraniční právní úpravou. Pro tuto práci jsem se rozhodla vybrat si dva členské státy Evropské unie, a to Spojené království Velké Británie a Severního Irska⁴⁹ a Itálii. Důvodem orientace na státy Evropské unie je výše zmíněná Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES, neboť ta mj. uvedla členským státům možnost užít ustanovení Směrnice i ve vnitrostátní úpravě.⁵⁰ Z uvedeného důvodu, bych ráda zhodnotila implementaci těchto doporučení do konkrétních právních úprav.

⁴⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

⁴⁷ HOLÁ, Lenka. *Role univerzity jako vzdělavatele v mediaci*. Bulletin Advokacie, 2013, č. 6, s. 45.

⁴⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

⁴⁹ Uvádím, že k 31.1.2020 Velká Británie již opustila Evropskou unii, tedy ke dni odevzdání této práci Spojené království Velké Británie a Severního Irska není členem Evropské unie. Ovšem povinnost implementovat Směrnici č. 2008/52/ES na ni dopadala.

⁵⁰ HOLÁ: *Mediace v teorii a praxi*. ..., s. 46.

Důvodem výběru byla také rozdílná časová implementace do právních úprav, neboť mediace je oborem ve Spojeném království již značně rozšířeným, kdežto v italské právní úpravě je historie mediace jen otázkou posledních deseti let.

Dalším rozhodujícím faktorem pro výběr těchto států je skutečnost, že v jejich právních úpravách nalezneme institut prvního setkání. Je jasné, že jednotlivá právní úprava institutu se bude lišit, ovšem to nabízí prostor pro komparaci právní úpravy v českém právu a v právu těchto států a následné zhodnocení.

2.6.1 Spojené království Velké Británie a Severního Irska

Na úvod bych ráda uvedla, že z důvodu autonomního členění Spojeného království Velké Británie a Severního Irska se v této práci budu zabývat pouze právní úpravou Anglie a Walesu (dále jen Anglie), neboť ty jsou spravovány přímo centrálními institucemi Spojeného království.

Ačkoliv je právní systém Velké Británie založen na angloamerickém právu, tj. právu obecném, kdežto český systém na právu kontinentálním, v oblasti mediace je zde prostor pro spolupráci. Důvodem výběru Anglie je zejména právní úprava rodinné mediace, která zakotvuje obdobnou úpravu institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem.

Ovšem je nutné zdůraznit, že rodinná mediace se v Anglii rozvíjí již od 70. let 20. století, tj. má daleko hlubší kořeny, než je tomu u nás. Z tohoto důvodu může být právní úprava Anglie pro českou právní úpravu inspirativní.⁵¹

A. Rodinné spory

V anglické právní úpravě nalezneme ustanovení, které stanoví povinnost zúčastnit se informační schůzky k posouzení mediace (angl. Mediation Information and Assessment Meeting – dále jen MIAM) dříve, než se strany obrátí na soud. Tato povinnost je upravena v části 2. čl. 10 odst. 1 Children and Families Act 2014, který přímo stanoví, že *„před tím, než bude podána příslušná žádost v otázce rodinného práva, musí se osoba zúčastnit informačního setkání s rodinným mediátorem.“*⁵² Jak je dále uvedeno v odst. 3 tohoto článku, tak se tímto informačním setkáním rozumí *„schůzka konaná za účelem umožňující poskytovat informace o rodinné mediaci, o způsobech, jak spor řešit jinak*

⁵¹ Tamtéž, s. 147.

⁵² Children and Families Act 2014.

*než prostřednictvím soudu, o vhodnosti mediace nebo jakéhokoli jiného způsobu řešení sporu.*⁵³

Children and Families Act 2014 je základním právním předpisem, na které dále navazuje Family Procedure Rules. Jedná se o procesní pravidla rodinných sporů u vyšších soudů, soudů okresních a smírčích soudů. Článek 3.6 Family Procedure Rules stanoví, že požadavek na MIAM se vztahuje na každou žádost na zahájení soukromoprávního soudního řízení týkající se práv dítěte nebo na řízení s peněžitým prvkem.⁵⁴

- Informační setkání

Zákonodárce vydal k Family Procedure Rules prováděcí právní předpis, který specifikuje celý proces MIAM. Tento pokyn v čl. 3 uvádí definici MIAM, kterou stanoví, že *„MIAM je krátké setkání, které poskytuje informace o mediaci jako způsobu řešení sporů. Je veden vyškoleným mediátorem, který posoudí, zda je mediace za daných okolností vhodná. Měl by se konat do 15 pracovních dnů od kontaktování mediátora.*“⁵⁵ Smyslem těchto ustanovení je zejména rozšířit povědomí o možnostech mediace a tím napomoci rozvoji alternativních metod řešení sporů.

Ačkoliv je uvedeno, že povinnost osobní přítomnosti je stanovena pro budoucího navrhovatele, očekává se i účast i protistrany. Budoucí navrhovatel by měl o svém záměru uskutečnit první setkání protistranu informovat a poskytnout ji kontaktní údaje na rodinného mediátora za účelem uskutečnit první setkání a zhodnotit jejich budoucí řešení sporu. Je nutné zdůraznit, že zde není povinnost zúčastnit se MIAM pouze společně, ale je možné navštívit rodinného mediátora odděleně.⁵⁶

- Nevhodné případy k informačnímu setkání

Family Procedure Rules stanoví výjimky z povinného setkání, neboť i zde si je zákonodárce vědom, že první setkání nelze nařizovat paušálně pro všechny případy. Jako výjimku, kdy není nutné MIAM absolvovat, uvádí případy s domácím násilím, případy, ve kterých je kladen důraz na ochranu dětí, urgentní případy, ale např. i případy, kdy se účastníci již pokusili o řešení alternativním způsobem. Jako zajímavou považují výjimku z povinnosti zúčastnit se MIAM, a to v případě, že osoba se hodlá setkat se s mediátorem,

⁵³ Children and Families Act 2014.

⁵⁴ Family procedure Rules, 2014.

⁵⁵ Practice direction 3A – family mediation information and assessment meetings, 2018.

⁵⁶ Tamtéž.

ovšem v okruhu patnácti mil od domu žadatele neexistuje autorizovaný rodinný mediátor nebo mediátoři v této vzdálenosti mají kancelář, ovšem nejsou do patnácti pracovních dnů k dispozici.⁵⁷ Tato výjimka do značné míry kompenzuje povinnost setkání, neboť není na žadatele kladen příliš velký nárok při hledání mediátora, který by v určitých případech způsoboval nutnost žadatele cestovat desítky kilometrů za mediátorem nebo nucené odkládání řešení sporu, které by mohlo mít nepříjemné procesní důsledky.

V případě, že se žadatel dovolává výjimky z povinného setkání není nutné, aby ihned v návrhu na zahájení soudního řízení předkládal důkazy, které výjimku prokazují. Ovšem to neznamená, že pro její uplatnění postačí pouze tvrzení žadatele. Soud si vyžádá prokázání důvodnosti výjimky během prvního jednání, při kterém předložené důkazy přezkoumá a zhodnotí jejich důvodnost.⁵⁸ Pokud soud rozhodne, že k naplnění důvodnosti pro uplatnění výjimky nedošlo, může soud nařít žadateli nebo stranám účastnit se MIAM a pro jeho uskutečnění může přerušit řízení.⁵⁹

Shora uvedené výjimky jsou taxativně určené zákonodárcem, neboť on sám uvážil, že v těchto případech není MIAM a následná mediace vhodná. Je jasné, že pro individualitu každého sporu není možné obecně vymezit všechny důvody, kdy není mediace vhodná. Z uvedeného důvodu je dáno oprávnění rodinnému mediátorovi, aby potvrdil, že je přesvědčen o nevhodnosti následné mediace. Dále rodinný mediátor má pravomoc osvědčit, že mediace není vhodná, a to z důvodu, že účastníci uvedli, že nejsou ochotni se MIAM zúčastnit.⁶⁰

- Rodinný mediátor

Výše je uvedeno, že MIAM má oprávnění provádět pouze rodinný mediátor. Jedná se o akreditovaného mediátora, který je určen Family Mediation Council (dále jen FMC). FMC je nezisková organizace, která vede profesionální registr rodinných mediátorů. Zde akreditovaní mediátoři jsou vyškoleni dle stanoveného standardu a mají povinnost dodržovat Kodex praxe FMC, jsou povinni se dále průběžně vzdělávat a také například mají povinnost mít sjednané pojištění pro případ vzniklé škody.⁶¹ Díky těmto standardům má účastník

⁵⁷ Family Procedure Rules, 2014.

⁵⁸ Practice direction 3A – family mediation information and assessment meetings, 2018.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ SENDALL, Jane. *Family law*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2018 edition, s. 307.

⁶¹ About the FCM. Family mediation council, [cit. 10. 3. 2020]. Dostupné na <<https://www.familymediationcouncil.org.uk/us/>>.

jistotu, že jeho případ je řešen opravdu kvalifikovanou osobou, což je důležité, neboť důvěra v mediátora je klíčová pro to, aby celý proces proběhl zdárně.

- Náklady na setkání

Informační setkání je spojeno s náklady mediátora, který věnuje účastníkům svůj čas, ale také mu vznikají i hotové výdaje spojené s organizací setkání. Zákonodárce ale nepřistoupil k právnímu zakotvení fixní částky. Z tohoto důvodu může být odměna za první setkání u každého mediátora odlišná.⁶²

B. Občanskoprávní spory

Na rozdíl od výše uvedených rodinných sporů, v občanskoprávních sporech není navrhovateli kladena povinnost zúčastnit se povinného prvního setkání s mediátorem. Ovšem jak je stanoveno v prováděcí směrnici k Civil procedure rules (dále jen CPR), řešení sporu soudní cestou by měla být až poslední možností.⁶³ Z toho plyne, že by strany měly vždy zvážit řešení sporu pomocí jedné z alternativní metody řešení sporů, a to i v průběhu soudního řízení. Dle ust. § 26.4 CPR je možné soudní řízení přerušit na dobu až jednoho měsíce z důvodu, že se strany rozhodly vyřešit svůj spor alternativní metodou. Hlavním cílem CPR je tedy vybízení soudů, aby vedly účastníky sporů k využití alternativních metod řešení sporů.⁶⁴

„To, jakou strany vyvinuly snahu při řešení jejich sporu, tj. zda měly snahu vyřešit spor pomocí mediace či jiné alternativní metody, hodnotí soud při rozhodování o nákladech řízení. Jestliže úspěšná strana sporu dříve odmítla přiměřenou nabídku mediace, může soudce rozhodnout, že neúspěšná strana sporu nemusí hradit náklady řízení úspěšné straně sporu.“⁶⁵

2.6.2 Itálie

Na rozdíl od Velké Británie nemá Itálie tak bohatou historii mediace, což bylo také důvodem výběru tohoto státu. Stejně jako Česká republika byla Itálie byla nucena se více

⁶² What is a MIAM? Family mediation council, [cit. 10. 3. 2020]. Dostupné na <<https://www.familymediationcouncil.org.uk/family-mediation/assessment-meeting-miam/>>.

⁶³ Civil procedure rules, 2007.

⁶⁴ Civil court mediation service manual. Her majesty's courts service.2009 [cit. 25.2.2020]. Dostupné na <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/JCO/Documents/Guidance/civil_court_mediation_service_manual_v3_mar09.pdf>.

⁶⁵ Mediace v členských státech – Anglie a Wales. 13.6.2017 [cit. 25.2.2020]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-cs.do?member=1>.

zabývat právní úpravou mediace až s povinností implementace Směrnice 2008/52/ES. V průběhu svého vývoje italská právní úprava dospěla k zakotvení institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem. Jak je uvedeno níže, uvedený institut má mnoho společného s úpravou dle českého práva, ovšem nalezneme zde několik odlišností, které mohou být pro naši právní úpravu inspirativní.

K lepšímu pochopení současné právní úpravy mediace je nutné nastínit historický vývoj. Od konce 90. let 20. stol. upravovala italská právní úprava mediaci bez specifické regulace. Později, od roku 2005, došlo k zákonné úpravě osoby mediátora, kdy byla projevena snaha sjednotit kvalifikaci mediátorů. S přijetím směrnice 2008/52/ES byl přijat legislativní dekret č. 28/2010, který stanovil, že účast na mediaci je pro určité spory procesní podmínkou pro zahájení soudního řízení.⁶⁶ „Ovšem přední italské sdružení právníků napadlo ústavnost tohoto dekretu s odkazem na čl. 24 italské ústavy, který stanoví, že: „*Každý se může před soudem domáhat ochrany svých práv dle předpisů občanského a správního práva.*“⁶⁷ Na základě této žaloby Ústavní soud rozhodnutím ze dne 24.10.2012, č. 272/2012 dekret č. 28/2010 zrušil a prohlásil ho za protiústavní z procedurálních důvodů, tj. vytkl, že povinná mediace byla nařízena pouze podzákonným právním předpisem. Je zajímavé, že se Ústavní soud vyhnul otázce, zda povinná mediace porušuje základní právo jednotlivců na soudní ochranu. Z důvodů zrušení dekretu č. 28/2010 došlo k výraznému poklesu počtu mediací a opětovnému navýšení soudních řízení, a proto italský zákonodárce přijal dne 21.6.2013 opět dekret č. 69/2013, kterým se mění původní legislativní dekret č. 28/2010, a to na omezenou dobu čtyř let. Dekret č. 69/2013 zavedl opět povinnost vyžadující uskutečnění mediace pro omezené druhy případů, těch bylo ale s porovnáním s původním dekretem daleko méně. Omezená doba účinnosti byla vyhláškou ze dne 24.10.2017, č. 50/2017 zrušena.⁶⁸

Výraznou změnou, kterou dekret č.69/2013 přinesl, bylo odstranění podmínky zúčastnit se mediace v celém jejím rozsahu. Od účinnosti tohoto dekretu byla stanovena pouze podmínka uskutečnit informativní setkání.⁶⁹

⁶⁶D'Urso, Leonardo. Italy's Mediation Law: An Overview. [cit. 25.2.2020]. Dostupné na <<https://www.imimmediation.org/2017/06/22/italys-mediation-law-an-overview/>>.

⁶⁷MALACKA, Michal. *Mediace dnes – realita a perspektivy*. Praha: Leges, 2016, s. 50.

⁶⁸ COVATA Claudia. The implementation of the EU Mediation Directive into Italian mediation practice [online]. Fomento, [cit. 25.2.2020]. Dostupné na <<https://www.fomentonet.eu/2018/12/04/the-impact-of-the-eu-mediation-directive-on-the-italian-juridical-system/>>.

⁶⁹ D'Urso: Italy's Mediation Law: ...[cit. 25.2.2020].

- Informační setkání

Jak je uvedeno v čl. 5 odst. 2-bis dekretu č. 69/2013 „*podmínka povinné mediace se považuje za splněnou, pokud první schůzka před mediátorem končí i bez dohody.*“ Uvedené odkazuje na čl. 8 odst.1 dekretu č. 28/2010, který specifikuje první mediační setkání. K tomu, aby bylo první setkání vůbec zahájeno, je nutné, aby budoucí žalobce podal žádost zprostředkovatelské organizaci, která následně do třiceti dnů určí mediátora pro informační setkání. Během setkání je mediátorovi ukládána povinnost objasnit stranám funkci a způsoby provádění mediace a vyzvat strany i jejich právní zástupce, aby se vyjádřily k možnosti zahájit mediaci.⁷⁰ Z uvedeného plyne, že mediátor během prvního setkání musí stranám objasnit, co je cílem mediace a jak celý její proces funguje.

„První setkání je možné „rozdělit“ do dvou fází. První, úvodní, fáze je zejména v rukách mediátora, který musí naplnit obsah povinného setkání, tj. informovat strany o mediaci. Druhá fáze je již na účastnících. Mediátor vyzve strany a jejich právní zástupce, aby se vyjádřili k možnosti dalšího postupu při řešení sporu a společně zformulovali závěr setkání.“⁷¹ Uvedené vyjádření stran má směřovat ke sdělení, zda zahájí mediaci či naopak ke sdělení překážek, které mediaci brání.⁷² Z tohoto vyplývá, že setkání s mediátorem by nemělo být pouhou formalitou před zahájením soudního řízení, ale opravdovou schůzkou, která bude trvat nejméně hodinu.⁷³

Ke splnění účelu informačního setkání je nutné, aby se jej strany zúčastnily osobně, ovšem s tím, že musí být na setkání doprovázeny jejich právním zástupcem. Je nutné zdůraznit, že právní zástupce bude pouze osobou zúčastněnou. Jak judikoval odvolací soud v Miláně ve svém rozhodnutí ze dne 2.5.2016, „*setkání s mediátorem se musejí strany zúčastnit osobně. Pokud se jedna ze stran setkání nezúčastní, je mediátor povinen odložit setkání a osobně nezúčastněného vyzvat k dostavení na další setkání.*“⁷⁴

Zákonná podmínka pro zahájení některých soudních řízení je splněna, pokud se prvního setkání s mediátorem zúčastní pouze budoucí žalobce, tj. pokud se druhá strana i na výslovné

⁷⁰ Čl.8 odst. 1 D.lgs 28/2010.

⁷¹ MASTELLONE, C. RISTORI, L. In ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. *EU Mediation Law Handbook*. Wolters Kluwer, 2017, s. 478.

⁷² SPINA, Giulio. *Mediazione obbligatoria* [online] Altalex. 25.7.2019 [cit. 26.2.2020]. Dostupné na <<https://www.altalex.com/documents/altalexpedia/2016/11/30/mediazione-obbligatoria#primo2020parti>>.

⁷³ MASTELLONE, C., RISTORI, L. Italy. In: ALEXANDER, N., WALSH, S., SVATOŠ, M. *EU Mediation ...*, s. 478.

⁷⁴ Nález odvolacího soudu v Miláně ze dne 2.5.2016, Dostupné na <<http://www.progettoconciliamo.it/giurisprudenza/item/213-la-mediazione-si-svolge-con-le-parti-personalmente>>.

pozvání mediátora nedostaví. Na rozdíl od předchozí právní úpravy je podmínka splněna také v případě, že se strany během prvního setkání rozhodnou neřešit svůj spor mediací.⁷⁵

V případě, že strany poruší povinnost zúčastnit se prvního setkání, zákonodárce v čl. 17 odst. 5 -bis dekretu č. 69/2013, kterým se mění dekret č. 28/2010, spojil s tímto jednáním sankci ve formě nepřiznání nákladů řízení. Naopak v případě, že se strany rozhodnou pro řešení sporu mediací, zákon určuje pro takové účastníky benefity, např. ve formě daňových úlev.⁷⁶

Zákonodárce také umožnil soudu v průběhu zahájeného soudního řízení autoritativně rozhodnout o uložení povinnosti stranám řízení zúčastnit se mediace. Tuto povinnost je možné uložit kdykoliv během soudního řízení, tj. i v řízení odvolacím. Za tímto účelem soud přeruší řízení na dobu třech měsíců a stanoví účastníkům patnáctidenní lhůtu na sjednání schůzky s mediátorem.⁷⁷

Jako zajímavou povinnost spojenou s mediací spatřuji v zákonné podmínce dle čl. 4 odst. 3., která ukládá právním zástupcům informovat své klienty o možnosti řešení sporů mediací. Pokud tuto povinnost právní zástupce nesplní, může mít za následek až zrušení plné moci dané klientem pro zastupování.⁷⁸

- Vhodné a nevhodné spory

V současné právní úpravě je taxativní výčet sporů, u kterých zákonodárce ukládá podmínku prvního setkání, výrazně méně, nežli tomu bylo.

Tyto spory jsou uvedeny v čl. 5 odst. 1 – bis dekretu č. 28/2010. Jedná se např. o spory z dědictví, o rodinné spory, o spory z náhrady škody při odpovědnosti ve zdravotnictví, spory z pojistných, bankovních, finančních smluv.⁷⁹

Zákonodárce si i zde uvědomuje, že v případě taxativně stanovených sporů pro mediaci, je nutné tento výčet doplnit o výjimky, kdy není mediace požadována. Tyto výjimky jsou uvedeny v čl. 5 odst. 4 – bis dekretu č. 28/2010, který je stanoví např. pro občanskoprávní řízení ve věcech trestních, ve věcech nuceného výkonu trestu nebo ve věcech licenčních.⁸⁰

⁷⁵ MASTELLONE. RISTORI. In: ALEXANDER. WALSH. SVATOŠ: *EU Mediation ...*, s. 477.

⁷⁶ Čl.8 odst. 1 D.lgs 69/2013.

⁷⁷ MASTELLONE. RISTORI. In: ALEXANDER. WALSH. SVATOŠ: *EU Mediation ...*, s. 474.

⁷⁸ MALACKA: *Mediace dnes ...*, s. 51.

⁷⁹ Čl.5 odst. 1 - bis D.lgs 28/2010.

⁸⁰ Čl. 5 odst. 4 - bis D.lgs 28/2010.

- Mediátor

Jak je uvedeno výše, mezi první kroky italského zákonodárce v úpravě mediace, bylo zákonné vymezení mediátora a stanovení náležitostí pro výkon mediace.

K tomu, aby mohl jednotlivec vykonávat funkci mediátora, je nutné, aby byl akreditován Ministerstvem spravedlnosti a současně, aby byl zapsán do rejstříku mediátorů, vedeném akreditovanou zprostředkovatelskou organizací. Tyto organizace musejí být zároveň zapsány ve zvláštním rejstříku Ministerstva spravedlnosti.⁸¹

I zde se projevuje snaha zákonodárce zaručit účastníkům mediace kvalitu mediátora.

- Náklady na setkání

Povinné informativní setkání s mediátorem je spojeno s náklady zprostředkovatelské organizace. Pokud se strany nerozhodnou pokračovat v mediaci, zákonodárce přiznal organizaci pevně stanovenou odměnu ve výši od 40 EUR do 80 EUR.⁸²

⁸¹ MASTELLONE. RISTORI. In ALEXANDER. WALSH. SVATOŠ: *EU Mediation ...*, s. 485.

⁸² Tamtéž., s. 478.

3 Diagnostika případů účelných a vhodných k mediaci

V této kapitole bych se ráda věnovala stručnému určení případů vhodných k mediaci. Jak již bylo uvedeno výše, uvědomuji si, že první setkání se zapsaným mediátorem není mediací. Účelem setkání je pouze seznámit účastníky se samotnou mediací, vysvětlit jim její pozitiva a negativa aj. Je ale nepochybné, že někteří účastníci prvního setkání se rozhodnou svůj spor řešit pomocí mediace. Z tohoto důvodu je nutné již při samotném nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem zvážit vhodnost a účelnost případné mediace. Pokud by se strany pro mediaci rozhodly a až následně by v jejím průběhu vyšlo najevo, že daný spor mediací vyřešit nelze, a to z mnoha důvodů, docházelo by pouze k zbytečným časovým a finančním průtahům, ale zejména by se celá tato skutečnost projevila na psychické stránce stran.

Z uvedeného plyne, že určení, zda je případ vhodný k mediaci, je pro nařízení prvního setkání nezbytné, resp. je nutné, aby se jím předseda senátu vždy důkladně zabýval.

Plné zhodnocení případů, které jsou vhodné k mediaci a které nikoliv, by bylo značně obsáhlé. Není proto cílem této diplomové práce se jednotlivým kritériím věnovat detailně, ale podat pouze jejich demonstrativní výčet.

3.1 Typy soudních sporů pro mediaci

Přímé určení sporu, který je k mediaci vhodný a který nikoliv, není jednoduché přímo definovat. Ačkoliv níže uvedu řadu kritérií pro jejich rozdělení, nikdy nelze s určitostí tvrdit, že je spor vhodný nebo nevhodný. Vždy je nutné brát v úvahu i jiná, zde neuvedená, kritéria. Je nezbytné pro konečné určení přidat i osobní uvážení, které může být i rozhodující.

Spor neboli konflikt lze definovat dle Křivohlavého, jako „*vyjádření současného simultánního nároku dvou až zcela na opačných stranách stojících a diametrálně rozdílných zájemců o tutéž věc a s tím spojený boj.*“⁸³ Jednou z hlavních složek, které musí předseda senátu zhodnotit před rozhodnutím o nařízení prvního setkání, je fáze sporu. Jak plyne z uvedené definice, ve sporu se jedná o rozdílné zájmy a každá ze stran je ochotna za ten svůj bojovat.

Konflikt můžeme rozdělit do určitých, na sebe navazujících fází. První fází je tzv. homeostáza. Jedná se o stav, kdy se o konflikt nejedná, neboť strany jsou ve vzájemné shodě. Ve druhé fázi se začínají projevovat varovné signály. Zde se jedná o verbální či nonverbální

⁸³ KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Konflikty mezi lidmi*. 2. vydání. Praha: Portál, 2008, s. 17.

projev nesouhlasu. V případě, že jsou tyto projevy rozpoznány již v této fázi, je jejich řešení relativně snadné. Dále se varovné signály začnou více projevovat, a to zejména v emocionálním vyjádření. Ve čtvrté fázi zvané polarita se stává konflikt vážný. Strany jsou vyhraněné, od sebe odtažité. Snahy o urovnání sporu mohou být brány opačně, tj. útočně. Řešení konfliktu v této fázi je již komplikované, neboť pravé, původní příčiny ustupují do pozadí a začínají převažovat emocionální projevy. V případě, že spor není řešen následuje fáze separace. Strany nabývají přesvědčení, že řešení jejich situace již neexistuje, a tedy již nemají potřebu být ve styku s druhou osobou. Vzájemná komunikace ustupuje do pozadí. Vrcholnou fází je destrukce. Tím, že v předešlé fázi strany ustoupily od řešení sporu, ale i na jeho emoční vyjadřování, dochází k nashromáždění všech problémů a pocitů, které jsou následně vyjádřeny v projevu afektu. Stranám zde již nejde pouze o vlastní výhru, ale spíše o prohru strany druhé. V této fázi konflikt vyřešit nelze. Poslední fází konfliktu je již vyčerpání. V tomto případě, již strany nechtějí konflikt řešit a vítají jakékoliv jeho řešení. Je nutné zmínit, že některé strany mají fázi vyčerpání mají pouze k regeneraci z celého koloběhu konfliktu a následně se vrátí konfrontace druhé strany.⁸⁴

Na základě rozboru fází konfliktu je jasné, že předseda senátu by měl rozpoznat, v jaké fázi se daný spor v ten daný moment nachází. Bylo by zcela zbytečné, kdyby účastníci byli vedeni k mediaci v situaci, kdy spor pomocí mediace vyřešit nelze. První setkání se zapsaným mediátorem je tedy vhodné nařizovat během fáze rozvoje odlišností, polarity, vyčerpání, ale i separace, ve které předseda senátu uváží míru odcizení.⁸⁵

3.1.1 Nevhodné případy k mediaci

V rámci konfliktu je nutné dále zohlednit vztah, který mezi sebou strany mají. Při zkoumání tohoto hlediska nelze jednoznačně tvrdit, v jakém případě je mediace vhodná či nevhodná. Každý případ je individuální, a tak je nutné k hodnocení i přistupovat. Ovšem jsou zde určité případy, kdy je mediace nevhodná. Zakladem cílem mediace je dosažení smírné dohody. K tomu, aby bylo možno takovou dohodu uzavřít, je nutné, aby každá ze stran měla stejné podmínky, tj. rovnou pozici pro vyjednávání. V případě, že by do mediace vstoupily strany, kdy jedna strana je např. finančně zvýhodněna nebo má možnost ovlivnit

⁸⁴ Řešení konfliktů, 2011. Dostupné na <https://kem.vscht.cz/files/uzel/0012237konflikt%C5%AF.pdf?redirected>.

⁸⁵ Zápisky z přednášky mimosoudní metody řešení sporů, 2018.

budoucí postavení strany druhé, je zde pravděpodobné, že slabší strana nedosáhne výsledné dohody tak, aby i pro ni byl výsledek uspokojivý.⁸⁶

Obdobným přístupem lze hodnotit i spory v nichž docházelo k násilí. U sporů s násilím je u odborné veřejnosti vedena diskuse zejména ohledně vhodnosti mediace. Tyto spory jsou spojeny zejména se strachem jedné strany z druhé, ale často i s účastí více osob, zejména dětí, které jsou také obětí násilí na partnerech. Tedy je zde narušena výše uvedená podmínka rovnosti stran.⁸⁷ Dále je nutné připomenout ust. § 100 odst. 2 OSŘ, které v poslední větě stanoví, že první setkání nelze nařídit po dobu platnosti předběžného opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí.⁸⁸ Jak uvádí Holá: „*násilí vytváří extrémní nerovnováhu mezi stranami, kdy v mediaci podle něj nelze předpokládat, ani zaručit, že potřeby a zájmy oběti budou naplněny. Na druhé straně, pokud je domácí násilí potrestáno a nenásleduje poradenství a terapie, nemůže být dosaženo pokroku.*“⁸⁹

Jako nevhodné případy k mediaci lze dále označit spory, které jsou spojeny se závislostí stran, tj. závislost např. na alkoholu, drogách, nebo s mentálními či duševními poruchami. Uvedené spory jsou nevhodné, zejména k specifickému jednání s těmito účastníky, které si vyžaduje odborné zaměření.

3.1.2 Vhodné případy k mediaci

Stanovení vhodných případů k mediaci je obdobně těžké, jako případů nevhodných. Nelze jednoznačně určit, jaký spor je vhodný. Opět je třeba na vše pohlížet individuálně. Jednou z výhod mediace je, že výsledná dohoda naplňuje potřeby a zájmy obou stran. Tedy nedochází k tak velkému narušení vzájemných vazeb, jako u autoritativního soudního rozhodnutí. Na základě tohoto lze určit, že pro mediaci jsou vhodné spory stran, pro které je důležitá vzájemná komunikace či spolupráce i po vyřešení sporu. Mezi uvedené patří např. rodinné spory, sousedské spory či spory v obchodních vztazích.⁹⁰

I když jsou mediace a první setkání se zapsaným mediátorem v českém právním prostředí relativně nové, lze již pomocí výzkumu statisticky určit v jakých sporech je první

⁸⁶ HOLÁ: *Mediace v teorii a praxi...*, s. 170.

⁸⁷ HOLÁ, Lenka. *Možnosti a meze mediace v případech násilí mezi rodiči*. Konference dny práva Brno, 2010, [cit. 10.2.2020]. Dostupné na <[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Hola_Lenka_\(4332\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Hola_Lenka_(4332).pdf)>.

⁸⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁸⁹ HOLÁ, Lenka. *Možnosti a meze mediace v případech násilí mezi rodiči*. Konference dny práva Brno, 2010, [cit. 10.2.2020]. Dostupné na <[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Hola_Lenka_\(4332\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Hola_Lenka_(4332).pdf)>.

⁹⁰ HOLÁ: *Mediace v teorii a praxi...*, s. 172.

setkání se zapsaným mediátorem nařizováno nejčastěji. K uvedenému lze odkázat na výzkum Holé, Fiedota, Urbanové, který zkoumal využití institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem v rámci civilního soudního řízení v České republice za rok 2017. Z uvedeného výzkumu vyplynulo zjištění, že první setkání se zapsaným mediátorem je využíváno v rámci okresních soudů nerovnoměrně. To je důležité zmínit, neboť tím dochází k ovlivnění výsledků výzkumu, a to z důvodu, že při určení sporů dochází ke kumulaci rozhodnutí od jednoho soudce.⁹¹ Na základě výzkumu bylo stanoveno, že „*první setkání se zapsaným mediátorem se nařizuje především u závazkového práva. To se pojí s více než polovinou všech prvních setkání se zapsaným mediátorem (53,4%). 10% hranici přesahují ještě kategorie sporů v oblasti rodinného práva (19,2%) a vlastnických vztahů (12,5%). Dále se jedná o pracovní věci (7,6%), ostatní věci upravené jinými právními předpisy (3,6%), věcná práva k cizím věcem (1,1%), ochrana osobnostních práv (0,8%), správa cizího majetku (0,6%), statusové věci právnických osob (0,5%) a dědické právo (0,3%). Ovšem v porovnání s celkem jsou u některých okresních soudů více zastoupeny spory spadající do kategorie rodinného práva, u jiných zase naopak jsou více zastoupeny spory z kategorie pracovněprávních věcí.*“⁹²

3.2 Diagnostika případů mediace pro soudce

Rozpoznání jednotlivého případu dle výše uvedených kritérií je pro soudce značně obtížné. S účastníky sporu vede převážně písemnou komunikaci a soudní jednání jsou krátká na to, aby mohl bezpečně rozpoznat vztahovou situaci účastníků. Aby bylo pro soudce jednodušší určení, jestli je vhodné a účelné nařídit první setkání se zapsaným mediátorem, vypracovala Pracovní skupina pro mediaci z pověření Ministerstva spravedlnosti České republiky v roce 2018 metodologii, která má jednoduchým způsobem soudci pomoci s rozhodnutím. Tímto krokem byla projevena snaha Ministerstva spravedlnosti zvýšit počet nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem a snaha přesunout více sporů k řešení pomocí mediace.

Diagnostika se skládá ze čtyř oddílů, a to rámcové podmínky, vhodnost sporu, podmínky týkající se ochoty stran a výhody mediace pro tento spor. V každém oddílu jsou typově zaměřené otázky, na které je dána možnost odpovědět „ano – na pochybách – ne“. Převažují-li v dotazníku počet odpovědí „ano“, znamená to, že by bylo vhodné nařídit první setkání.

⁹¹ HOLÁ, Lenka, FIEDOR, David, URBANOVÁ, Martina. *První setkání se zapsaným mediátorem na základě prostorově analýzy míry jeho využívání v České republice*. Právník, 2019, roč. 158, č. 9, s. 876.

⁹² Tamtéž, s. 885.

3.3 Dobrovolnost

Jednou z hlavních zásad mediace je dobrovolnost. Jedná se o základní zásadu, která vychází ze samé podstaty mediace. Dle ust. § 4 odst. 1 ZoM je mediace zahájena uzavřením smlouvy o provedení mediace.⁹³ V tomto zákoně, ani v žádném jiném není ustanovení, ze kterého by vyplývala možnost uložit mediaci jako povinnou. Z uvedeného plyne, že princip dobrovolnosti se projevuje svobodou stran rozhodnout se, zda spor vyřeší pomocí mediace.⁹⁴ Toto rozhodnutí je zpravidla první dohodou, kterou mezi sebou účastníci uzavírají. Ovšem někdy nastávají případy, kdy dobrovolnost účastníků uzavřít smlouvu o provedení mediace je pouze předstíraná. To může být ovlivněno např. nátlakem druhé strany.⁹⁵ Vyjádření dobrovolnosti v této podobě lze shrnout do předpokladu, že *„nikdo nemůže být k mediaci nucen, a již vůbec nemůže být nikdo nucen k tomu, aby se s někým dohodl.“*⁹⁶

Dobrovolnost se také projevuje i na opačném konci mediace. Dle ust. § 3 odst. 4 ZoM, který stanoví, že *„mediátor je povinen účastníky informovat o tom, že mají právo mediaci kdykoliv ukončit.“*⁹⁷ Dobrovolnost se tedy projevuje nejen možností rozhodnout se řešit spor mediací, ale možností mediaci opustit, aniž by byla dohoda sjednána. Toto rozhodnutí může být učiněno oběma či jednou stranou. Tím, že účastníci mediaci ukončí, se mohou se svým sporem obrátit na soud, neboť ukončení mediace nepředstavuje překážku věci rozsouzené.⁹⁸

Princip dobrovolnosti v obou podobách, které jsou uvedeny výše, shrnuje Potočková tak, že *„dobrovolností v mediaci rozumíme svobodnou volbu stran v mediaci setrvat, přerušit nebo z ní odejít, přijímat rozhodnutí a uzavírat dohody.“*⁹⁹

Porušení principu dobrovolnosti je častým argumentem k odmítnutí institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem. Je nutné konstatovat, že se jedná o nepochopení prvního setkání. Jak je konstatováno i ve výkladovém stanovisku Ministerstva spravedlnosti k ust. § 100 odst. 2 OSŘ, první setkání se zapsaným mediátorem není v rozporu s dobrovolností mediace, a to z důvodu, že první setkání mediací není. Jedná se o dva rozdílné instituty. *„Pojmy jako je „nařízená“ mediace (ve smyslu mediace nařízené soudem) či „povinná“*

⁹³ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁴ HORÁČEK, Tomáš. *Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu)*. Bulletin advokacie, 2013, č.6, s. 17.

⁹⁵ HOLÁ: *Mediace v teorii a praxi...*, s. 53.

⁹⁶ BRZOBOHATÝ, Robin, POLÁKOVÁ, Lenka, HORÁČEK, Tomáš. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 14.

⁹⁷ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁸ HORÁČEK: *Základní principy mediace...*, s. 17.

⁹⁹ POTOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013., s. 56-57.

*mediace (ve smyslu mediace, která musí být zahájena ex lege před zahájením samotného soudního řízení, nikoliv na základě rozhodnutí soudu) český právní řád nezná.*¹⁰⁰

¹⁰⁰ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.

4 Problematické oblasti aplikace prvního setkání se zapsaným mediátorem

V této kapitole bych se ráda věnovala rozboru prvního setkání se zapsaným mediátorem. I když je první setkání, co do své délky krátké, nalezneme zde mnoho aspektů, které si zaslouží bližší pozornost. Institut prvního setkání je v české právní úpravě zakotven již osmým rokem. Za tuto dobu o něm bylo napsáno mnohé, ale stále i dnes některé jeho oblasti vzbuzují u odborné veřejnosti diskuse.

Cílem této kapitoly je zaměřit se na institut prvního setkání se zapsaným mediátorem z pohledu organizace, účastníků, ale i nákladů na setkání.

4.1 Organizace setkání

V této části práce bych se ráda věnovala organizaci setkání. Ačkoliv by se mohlo zdát, že organizace maximálně tříhodinového setkání účastníků a mediátora nemůže skrývat žádné problematické oblasti, není tomu tak. V této podkapitole bych se ráda věnovala celému procesu setkání, tj. zaměřím se na vydání usnesení soudem, výběr mediátora, sjednání termínu setkání, na vlastní průběh setkání, na to, jaké jsou možnosti zakončení, ale i na povinnosti účastníků, mediátora a závěrem na náklady spojené se setkáním.

4.1.1 Usnesení předsedy senátu

Jak uvádí ust. § 100 odst. 2 OSŘ, předseda senátu může účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem.¹⁰¹ Jedná se o usnesení, jímž se upravuje řízení, a proti takovému rozhodnutí není odvolání přípustné. Tento závěr lze odvodit i z ust. § 202 odst. 1 písm. m) OSŘ, který stanoví, že *„odvolání není přípustné proti usnesení, jímž bylo nařízeno první setkání s mediátorem.“*¹⁰²

Vydání tohoto usnesení má značné procesní důsledky na celé soudní řízení. Jak plyne z ust. § 100 odst. 2 OSŘ, předseda senátu má pravomoc přerušit řízení, nejdéle však na dobu tří měsíců.¹⁰³ Přerušeni na tuto dobu ovšem není konečné, soudce má pravomoc po uplynutí této doby, přerušit řízení znovu, ale opět s podmínkou maximální doby tří měsíců. Jak uvádí Hájková: *„jestliže je ale jednací kalendář příslušného soudního oddělení zaplněn tak, že*

¹⁰¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰² VOJTEK, Petr. *Výběr rozhodnutí v oblasti civilněprávní*. Soudní rozhledy. 2018, roč. 24, č. 9, s. 289-294.

¹⁰³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

*další jednání by soud tak jako tak nařizoval až za dva až tři měsíce, tak není třeba řízení přerušovat, postačí odročení jednání na určitý termín, neboť bude dosaženo téhož účelu – účastníci budou mít časový prostor pro první setkání s mediátorem.*¹⁰⁴

Zde se nabízí otázka, zda by nebylo vhodnější z důvodu rychlosti řízení, aby soudce poučil o výhodách a nevýhodách mediace účastníky sám. I když by někteří účastníci sporu tuto možnost uvítali, není tato myšlenka plně realizovatelná. V současné době jsou soudy přetížené. Dle statistických údajů Ministerstva spravedlnosti České republiky za rok 2018 připadá například na jednoho soudce na Krajském soudě v Praze 249,93 případů civilní agendy, což odpovídá i celorepublikovému průměru.¹⁰⁵ Pro nařízené soudní jednání má soudce omezený čas a bylo by velice obtížné, aby v tomto časovém rámci poskytl účastníkům sporu veškeré informace potřebné k rozhodnutí, zda vstoupit do mediace. Dále je třeba uvést, že soudce během celého soudního řízení vystupuje v autoritativním postavení, tj. má právo rozhodovat o účastnících. V případě, že by informace podala takováto osoba, mohl by mít některý z účastníků pocit, že do mediace musí vstoupit, neboť je mu to nařízeno. To by bylo ovšem chybné. Profese soudce a zapsaného mediátora jsou odlišné, a proto sdělení výhod a nevýhod mediace by měla být svěřena odborníkovi.¹⁰⁶

Obsah usnesení o nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem není v žádném právním předpise blíže specifikován. Je tedy na zvážení předsedy senátu, jak specifikuje povinnosti účastníků. Vydaná usnesení se často velice liší, tj. některá obsahují pro účastníky „návod“ pro splnění prvního setkání, a naopak jiná jen přímé nařízení prvního setkání s uvedeným mediátorem. Zde si dovoluji vyjádřit výtku k tomuto stavu, neboť jak je specifikováno níže, nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem je spojeno se spoustou povinností pro účastníky. Za předpokladu, že účastníci o prvním setkání nemají žádné informace a prvně se o něm dozvídají až od předsedy senátu, lze očekávat, že neví, co vše je potřebné ke splnění soudem dané povinnosti. Z tohoto důvodu by dle mého názoru k řešení této situace napomohlo standardizovat usnesení s tím, aby v něm byly podrobně uvedeny jednotlivé dílčí povinnosti účastníků. Obsahem usnesení o nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem by měla být identifikace účastníků, na které toto usnesení dopadá, určení typu sporu (např. pro vypořádání společného jmění manželů), dále informaci o nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu třech hodin, důraz na osobní

¹⁰⁴ HÁJKOVÁ, Šárka, POTOČKOVÁ, Dana. *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* Soudce, 2018, roč.20, č. 5, s. 15.

¹⁰⁵ Ministerstvo spravedlnosti. Výroční statistická zpráva. 2018.

¹⁰⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.

účast účastníků a také uvedení doby, po kterou se řízení přerušuje. Dále je nutné uvést zapsaného mediátora, kterého si účastníci zvolili nebo zapsaného mediátora určeného soudem. V takovém případě je vhodné v usnesení uvést kontaktní informace na mediátora s dovětkem, že povinnost prvního kontaktování pro domluvení setkání leží na účastnících sporu. V usnesení by dále měla být uvedena povinnost pro účastníky předložit soudu potvrzení o splnění uložené povinnosti setkat se s mediátorem. Mezi další náležitosti usnesení patří poučení o nepřipustnosti odvolání dle ust. § 202 odst. 1 písm. a) OSŘ a o sankci pro případ nesplnění uložené povinnosti. Dle ust. § 169 odst. 2 OSŘ nemusí toto usnesení obsahovat odůvodnění.

Z opačné strany je nutné zdůraznit, že je nepřipustné, aby bylo v usnesení o nařízení prvního setkání výslovně uvedeno, že „*má mediátor po setkání povinnost soudu sdělit obsah setkání*“. V případě, že by se toho soud dopustil, bylo by jeho jednání v rozporu s ust. § 9 odst. 1 ZoM, neboť mediátor má povinnost mlčenlivosti i v souvislosti s přípravou mediace, tj. s prvním setkáním se zapsaným mediátorem.¹⁰⁷ Blíže k mlčenlivosti uvedeno níže. Soud by dále neměl, ani v dobré víře poskytovat mediátorovi bližší informace o sporu, například tím, že mediátorovi zašle spis. Dále je nepřipustné, aby soud v usnesení ukládal účastníkům povinnost uskutečnit mediaci, a to pod jakoukoliv pohrůzkou, například sankcí v podobě pokuty. Z uvedeného plyne, že soud nesmí zasahovat do rozhodnutí stran řešit spor pomocí mediace, ani nesmí svým jednáním ovlivňovat mediátora.

A. Výběr zapsaného mediátora

Výběr zapsaného mediátora je jeden z hlavních bodů usnesení nařizujícího první setkání. Ačkoliv by se mohlo zdát, že pokud předseda senátu ze své pravomoci nařizuje první setkání se zapsaným mediátorem, sám vybírá i mediátora, není tomu tak. Jak stanoví ust. § 100 odst. 2 věta druhá OSŘ, pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej ze seznamu vedeného ministerstvem předseda senátu.¹⁰⁸ Z jazykového výkladu je zřejmé, že pravomoc zvolit si zapsaného mediátora je dána nejprve účastníkům, a pokud ti tak neučiní, až následně předsedovi senátu, a to z důvodu, že pokud se účastníci prvního setkání rozhodnou svůj spor řešit v mediaci, tedy způsobem, který vyžaduje důvěru v osobu, která celý proces vede, je důležité, aby už výběr mediátora pro první setkání nejprve příslušel účastníkům. Soud má povinnost za účelem zvolení mediátora poskytnout

¹⁰⁷ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

účastníkům přiměřenou lhůtu. V případě, že účastníci této možnosti nevyužijí, zvolí předseda senátu mediátora sám ze seznamu mediátorů vedeném Ministerstvem spravedlnosti České republiky.¹⁰⁹

V soudní praxi je obvyklé,¹¹⁰ že pokud se předseda senátu rozhodne nařídit první setkání se zapsaným mediátorem, informuje účastníky o tomto záměru ještě před vydáním usnesení. Tímto dá účastníkům možnost shodnout se na výběru mediátora, který poté sdělí soudu. Tento postup je vhodný, neboť je nutné v usnesení o nařízení prvního setkání již osobu mediátora výslovně uvést. V případě, že předseda senátu dá účastníkům čas domluvit se, vydá předseda senátu usnesení o nařízení prvního setkání s uvedením mediátora dle výběru stran. V opačném případě by soud byl povinen vydat jak původní usnesení, ve kterém bylo první setkání nařízeno, tak doplňující usnesení s uvedením konkrétního mediátora. Tento postup by byl náročný nejen procesně, ale také i finančně.¹¹¹

Je důležité uvést, pro případnou mediaci nejsou účastníci vázáni vlastním výběrem mediátora, příp. ani mediátorem, kterého určil soud.¹¹²

Jak je uvedeno v kapitole 1.3 Mediátor, právní úprava rozlišuje zapsaného mediátora a mediátora, který svou činnost vykonává na základě živnostenského oprávnění. V případě prvního setkání zákon ukládá podmínku uskutečnění tohoto setkání se zapsaným mediátorem. V případě, že by bylo první setkání soudem nařízeno a účastníci by si zvolili mediátora pouze s živnostenským oprávněním, nebylo by k jejich volbě přihlíženo a předseda senátu by mediátora zvolil sám. Ovšem podmínka se týká pouze prvního setkání. V případě, že se účastníci rozhodnou po prvním setkání se zapsaným mediátorem vyřešit spor v mediaci, není již zákonem uložena podmínka na kvalifikaci mediátora.¹¹³

B. Odmítnutí uskutečnit nařízené první setkání zapsaným mediátorem

V usnesení o nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem je nezbytným bodem určení osoby mediátora, ovšem ten je často při výběru osobou nezúčastněnou, tj. v době vydání usnesení nemá mediátor často povědomí o svém zvolení. Jak je uvedeno výše, mediátor může být zvolen buď dohodou účastníků nebo výběrem předsedy senátu. Zde si dovolím upozornit na stanovisko Ministerstva spravedlnosti k ust. § 100 odst. 2 OSŘ, které

¹⁰⁹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.

¹¹⁰ Nutno zdůraznit, že ačkoliv se jedná o obvyklý postup, nejedná se o postup, který by byl dodržován všemi soudy.

¹¹¹ HOLÁ, Lenka. Konzultace dne 13.2.2020.

¹¹² HÁJKOVÁ. In DOLEŽALOVÁ a kol (ed). Zákon o mediaci... s. 151.

¹¹³ JELÍNKOVÁ, Petra. *K vybraným problémům nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem*. Právní rozhledy, 2014, roč. 22, č. 22, s. 790.

stanoví, že „*usnesení o nařízeném setkání by mělo být automaticky zasláno i určenému zapsanému mediátorovi.*“¹¹⁴ Tedy zvolený mediátor by se měl o svém zvolení dozvědět z vůle soudu, a ne až v okamžiku, kdy mu je usnesení stranami zasláno. Zde nastává otázka, zda zvolený mediátor může zvolení odmítnout, a pokud ano, pro jaké důvody.

Nejprve je nutné zdůraznit, že „*usnesení o nařízení prvního setkání s mediátorem je závazné toliko pro účastníky sporu, nikoli pro mediátora.*“¹¹⁵ Z uvedeného plyne, že uskutečnit setkání s účastníky sporu za účelem informování o mediaci, nelze mediátorovi nařídit, tj. mediátor nemá povinnost setkání uskutečnit. Důsledkem toho má mediátor oprávnění odmítnout uskutečnit nařízené první setkání. Tato teze je potvrzena i tím, že žádný právní předpis neukládá zapsanému mediátorovi v souvislosti s prvním setkáním žádné povinnosti (vyjma vydání potvrzení).¹¹⁶ Důvody pro odmítnutí lze rozdělit do dvou kategorií.

Do první kategorie lze zařadit důvody, které jsou dány činností mediátora či osobními důvody. Příkladem může být pracovní vytíženost, nedostatek zkušeností s typem sporu, nemoc nebo aktuální pozastavení činnosti.¹¹⁷

Do druhé kategorie spadají důvody, které zavdávají pochybnosti o nepodjatosti zapsaného mediátora. Odmítnutí z důvodu pochybnosti o nepodjatosti je zákonným důvodem pro odmítnutí uzavření smlouvy o provedení mediace dle ust. § 5 odst.1 ZoM. Ovšem první setkání není mediací. Dovolím si tvrdit, že názor odborné veřejnosti na odmítnutí prvního setkání z důvodu podjatosti zapsaného mediátora, není plně sjednocen. Jak argumentuje Jelínková, „*je nutné ust. § 100 odst. 2 OSŘ vykládat z hlediska účelu, tj. seznámení veřejnosti s mediací, nabídnout občanům kultivovanější možnost, jak svůj spor vyřešit. Také je nutné zohlednit skutečnost, že soudem nařízené první setkání je pouze tzv. informační schůzkou, nikoli nařízenou mediací a neexistuje zákonný předpoklad nutnosti provádění prvního setkání i následné mediace jedním mediátorem. Tedy uskutečnění prvního setkání by neměla bránit situace, kdy si strany zvolily či jim byl určen zapsaným mediátor, který by měl pochyby o své nepodjatosti.*“¹¹⁸ Opačný názor zastává Hájková, Potočková, které uvádí, že „*pokud soud nebo účastníci vyberou mediátora, který se domnívá, že má vztah k účastníkům, jejich zástupcům nebo k věci a tuto skutečnost soudu sdělí, je třeba*

¹¹⁴ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.

¹¹⁵ Stanovisko sekce ADR ČAK. Výklad institutu Prvního setkání s mediátorem z hlediska jeho obsahu a úhrady. 2017.

¹¹⁶ JELÍNKOVÁ: *K vybraným problémům...*, s. 790.

¹¹⁷ BRÍZA, Petr, GANTNER, Filip. *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe*. Bulletin advokacie, 2016, č. 4, s. 34.

¹¹⁸ JELÍNKOVÁ: *K vybraným...*, s. 790.

*takového mediátora rozhodnutím ve formě usnesení neprodleně zprostit povinnosti prvního setkání a ustanovit jiného.*¹¹⁹ Dle mého názoru by měla být pochybnost o podjatosti zapsaného mediátora důvodem k odmítnutí prvního setkání. Ač rozumím důvodům Jelínkové, tak si myslím, že již během prvního setkání je nutné dodržovat určité standardy mediace a pochyby o nepodjatosti mezi ně určitě patří. Účelem ust. § 100 odst. 2 OSŘ je seznámit účastníky s možností, jak vyřešit spor jinak než pomocí soudu, přiblížit jim novou metodu řešení. Již během tohoto poučení vzniká mezi zapsaným mediátorem a účastníky určitý vztah. Účastníci sporu mohou na setkání přicházet s obavami, nedůvěřivostí k celému procesu i zapsanému mediátorovi, ale během informativní schůzky, tj. během prvního setkání, může dojít k vyvrácení těchto pocitů. V případě, že se strany rozhodnou pokračovat, je pro celý průběh následné mediace již vybudovaný vztah důvěry velice důležitý, resp. již není zapotřebí důvěru budovat od základů, ale je možné ji už pouze prohlubovat. Pokud by první setkání vedl zapsaný mediátor, který si je vědom své podjatosti, ať k účastníkům, právním zástupcům či sporu, přišel by celý proces navazování důvěry vniveč, neboť zákon zakazuje takovému mediátorovi provádět mediaci.

K tomu, aby nemuselo docházet k odmítnutí mediace zvoleným mediátorem, by bylo vhodné kontaktovat mediátora ještě před jeho závazným jmenováním v usnesení. Dle mého názoru by tato povinnost mohla být pro účastníky, kteří se dohodli na osobě mediátora, povinná. Účelem tohoto kontaktování by bylo pouze potvrzení od mediátora, že na jeho straně mu zatím nejsou známy překážky, které by bránily uskutečnění prvního setkání, tj. že je zejména časově dostupný. Není také nutné trvat na formálním druhu komunikace, pro tento účel je dostačující i komunikace např. pomocí emailové zprávy.¹²⁰

4.1.2 Sjednání termínu setkání

Jak je uvedeno v podkapitole č. 4.1.1, v usnesení o nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem by měla být výslovně uvedena povinnost stran kontaktovat zapsaného mediátora za účelem sjednání setkání. Ovšem ne každé usnesení tuto povinnost výslovně stanoví. V případě, že tomu tak není, vznikají komplikace.

Z jazykového výkladu ust. § 100 odst. 2 OSŘ vyplývá, že předseda senátu nařizuje účastníkům setkat se se zapsaným mediátorem, tj. povinnost je ukládána účastníkům. Uvedené potvrzuje i stanovisko sekce ADR ČAK, které stanoví, že „*usnesení o nařízení*

¹¹⁹ HÁJKOVÁ, POTOČKOVÁ: *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem ...*, s. 14.

¹²⁰ BŘÍZA, GANTNER: *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe. ...*, s. 34.

prvního setkání s mediátorem je závazné toliko pro účastníky sporu, nikoli pro mediátora.“¹²¹ Je tedy na nich, aby převzali iniciativu ke splnění uložené povinnosti, neboť to jsou oni, kdo v případě jejich nesplnění ponесou odpovědnost.¹²² Z uvedeného plyne, že účastníci jsou povinni jednat za účelem splnění uložené povinnosti setkat se zapsaným mediátorem. Kontaktování mediátora leží na účastnících s tím, že by neměli kontaktování odkládat, neboť je nutné celý proces prvního setkání uskutečnit v soudem stanové lhůtě. Z tohoto důvodu v některých usnesení předseda senátu výslovně stanoví lhůtu, ve které mají mediátora oslovit.

Pro rychlejší proces ujednání s mediátorem, je vhodné, aby účastníci navázali kontakt s mediátorem společně. Ovšem to je možné jen v případě, že jsou strany sporu schopny společné spolupráce. V případě, kdy se strany nedomluví na společném kontaktování mediátora, je na každé straně, aby mediátora kontaktovala sama. V tomto případě již vstupuje do tohoto procesu zapsaný mediátor. Mediátor by zde měl po přiměřeně dlouhou dobu vyčkat, zda ho druhá strana také nekontaktuje. Nutno podotknout, že takové jednání je vhodné pouze pokud je v daném případě stále dostatečná doba do skončení lhůty, po kterou se přerušuje řízení.

Jak bylo výše uvedeno, z vydaného usnesení mediátorovi neplynou žádné povinnosti, vyjma nutnosti vydat potvrzení o absolvování mediace dle ust. 8 odst. 1 písm. f) ZoM. Ze zákona tedy není mediátor povinen, jakkoliv jednat, a to ani aktivně kontaktovat účastníky. Ovšem v praxi je běžné,¹²³ že pokud účastníci nebo účastník mediátora nekontaktovali, převezme iniciativu mediátor. Zde ale vystává několik problémů. Jedním z nich je, že usnesení o nařízení prvního setkání, které mediátorovi zaslal soud, obsahuje pouze informace o trvalém pobytu účastníků, popř. o jejich sídle, jde-li o právnickou osobu. Mediátor má jedinou možnost, jak kontaktovat účastníka, a to pomocí poštovní služby. Ovšem na tomto místě si účastníci nemusí přebírat poštu nebo se zde nemusí ani zdržovat. Je také nutné zdůraznit, že taková komunikace je náročná nejen časově, ale i finančně (o finančních nákladech mediátora níže). Na základě výše uvedeného si dovoluji tvrdit, že by bylo vhodné doplnit usnesení o nařízení prvního setkání o bližší identifikaci účastníků, např. o e-mailovou adresou či telefonní číslo.¹²⁴

¹²¹ Stanovisko sekce ADR ČAK. Výklad institutu Prvního setkání s mediátorem z hlediska jeho obsahu a úhrady. 2017.

¹²² JELÍNKOVÁ, Petra. *První setkání se zapsaným mediátorem v praxi* [online]. bulletinadvokacie.cz, 23.4.2015 [cit. 7. 3. 2020]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediator-em-v-praxi>>

¹²³ Jedná se o postup, který ale není využívám všemi mediátory.

¹²⁴ HOLÁ, Lenka. Dle konzultace dne 4.3.2020.

„Mediátor by měl s ohledem na navázání pozitivního vztahu se stranami preferovat, aby se strany společně s ním na termínu uskutečnění prvního setkání dohodly.“¹²⁵ Z praktického hlediska je ovšem jasné, že ne vždy je takováto kooperace stran možná, a to ať pro důvody na straně účastníků, např. jejich neochota shodnout se, tak i na straně mediátora, jako je např. časová vytíženost. V případě, že mediátor kontaktuje účastníky z vlastní vůle, by měl v zaslaném návrhu již uvést výčet konkrétních dat setkání tak, aby účastníci měli dostatečnou možnost výběru.¹²⁶

Je nutné také zvážit, koho má mediátor kontaktovat v případě, že jsou účastníci zastoupeni právním zástupcem. Jak uvádí Ministerstvo spravedlnosti ve Stanovisku „setkáním se zapsaným mediátorem je vyžadována osobní přítomnost stran, kdy lze připustit spoluúčast právního zástupce, nikoli jim zcela nahradit účast strany“¹²⁷ (o účasti stranách na setkání níže). Je tedy na zvážení mediátora, do jaké míry bude s právním zástupcem komunikovat. V případě, že účastníci nekontaktují mediátora jako první, tj. mediátor přebírá tuto povinnost z vlastní vůle, je kontaktování právního zástupce nejjednodušším způsobem, jak získat na účastníka bližší kontaktní údaj. Mediátor může dojednávat termín setkání pouze prostřednictvím právního zástupce klienta, ovšem je na uvážení mediátora, zda je pro něj výhradní komunikace s právním zástupcem dostačující a zaručující následnou osobní účast účastníka nebo zda bude požadovat i komunikaci s účastníkem.¹²⁸

Nalezení shodného termínu pro všechny zúčastněné osoby je velice obtížné. Z tohoto důvodu je možné, aby zapsaný mediátor vedl tzv. separátní jednání, tj. uskutečnil setkání s každým účastníkem zvlášť. V případě, že tato situace nastane, je nutné, aby mediátor v rámci transparentnosti, o době konání jednotlivého setkání vždy informoval druhého účastníka. Tomu musí být vždy dána možnost se setkání zúčastnit. V případě, že se setkání pouze s jedním účastníkem uskuteční, vydá přítomnému účastníkovi mediátor potvrzení o splnění uložené povinnosti.¹²⁹

¹²⁵ BŘÍZA, GANTNER: První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe..., s. 34.

¹²⁶ Tamtéž.

¹²⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.

¹²⁸ JELÍNKOVÁ, Petra. První setkání se zapsaným mediátorem v praxi [online]. bulletinadvokacie.cz, 23.4.2015 [cit. 7. 3. 2020]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediatorom-v-praxi>>

¹²⁹ BŘÍZA, GANTNER: První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe..., s. 34.

4.1.3 Průběh prvního setkání se zapsaným mediátorem

Ust. § 100 odst. 2 OSŘ o průběhu prvního setkání se zapsaným mediátorem určuje pouze jeho rozsah, ovšem bližší specifikaci o průběhu neuvádí. V žádné zákonné právní úpravě nenalezneme výslovně uvedeno, jak má první setkání probíhat nebo o čem má zapsaným mediátor účastníky poučit. Je tedy na vůli zapsaného mediátora, jak celé toto setkání pojme.¹³⁰

Jak uvádí Svatoš, Horáček obsahem rozhovoru mezi mediátorem a účastníky je „*seznámení, jak mediace funguje, poučení o jejich výhodách a možnostech užití a jejich účincích. Mediátor strany seznámí se základními principy a postupy, na nichž je mediace postavena. Poté, co jsou strany informovány o výhodách alternativního řešení sporů a technikách, které jsou v mediaci nejčastěji používány, je rozhodnutí, zda mediaci zahájí, již čistě na jejich uvážení.*“¹³¹

Ač je výše uvedeno, že zákonná právní úprava o průběhu prvního setkání není, mediátor může využít ust. § 3 odst. 4 ZoM, ovšem s tím, že se jedná o inspirační zdroj, neboť toto ustanovení hovoří o poučení před zahájením mediace. Pokud se ale účastníci prvního setkání rozhodnou pro zahájení mediace u stejného mediátora, jako při prvním setkání, je poučení dle ust. § 3 odst. 4 ZoM je pro něj následně povinné. Toto ustanovení stanoví, že „*mediátor je povinen poučit strany konfliktu o svém postavení při mediaci, o účelu a zásadách mediace, o účincích smlouvy o provedení mediace a mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit, o odměně mediátora za provedenou mediaci a o nákladech mediace. Mediátor je povinen strany konfliktu výslovně poučit o tom, že zahájením mediace není dotčeno právo stran konfliktu domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou, a že za obsah mediační dohody jsou odpovědné pouze strany konfliktu.*“¹³²

Z uvedeného vyplývá, že během průběhu prvního setkání by mělo dojít k naplnění poučovací povinnosti dle ust. 3 odst. 4 ZoM, a to z důvodu, že následně se stranami bude mediátor moci uzavřít jen smlouvu o provedení mediace, tj. zahájit mediaci bez dalších časových průtahů.¹³³

Jak uvádí ust. § 100 odst. 2 OSŘ „*může předseda senátu účastníkům řízení nařídit první setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin.*“¹³⁴ Uvedený časový rozsah je

¹³⁰ HORÁČEK. In HORÁČEK a kol (ed): *Zákon o mediaci: komentář*.... s. 241.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹³³ SELVIČKOVÁ, Monika. *První setkání se zapsaným mediátorem není mediace* [online]. EPRAVO.CZ Magazine 2019, č. 1. s. 71. Dostupné na <<https://www.pablikado.cz/dokument/ANLAIHjxTGwHHUQ1>>.

¹³⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

maximální. Z toho plyne, že není nutné využít tří hodinovou časovou dotaci v plném rozsahu. V případě, že zapsaný mediátor informuje účastníky s tím, že jsou se vším plně srozuměni, může být setkání ukončeno. V opačném případě, kdy by účastníkům ani tři hodinové setkání s mediátorem nepostačovalo, je možné se svolením mediátora pokračovat, ale s tím, že setkání nad časový rámec bude podléhat zpoplatnění dle tarifu mediátora.

Pokud nastane situace, že se účastníci nejsou schopni domluvit se na shodném termínu setkání, je možné, aby zapsaný mediátor konal setkání s každou stranou zvlášť. V takovém případě je rozmezí tří hodin neměnné, neboť zákon určuje tento čas pro oba účastníky dohromady, tj. pro jeden spor. Jinak řečeno, v případě separátního jednání účastníků, by měl mít mediátor pro každého zvlášť vyčleněnu hodinu a třicet minut.¹³⁵

4.1.4 Výstupy z prvního setkání se zapsaným mediátorem

První setkání se zapsaným mediátorem může být ukončeno v okamžiku, když zapsaný mediátor sdělí účastníkům vše potřebné a ti jsou s tím plně srozuměni. Je ale otázkou, jak účastníci pokračují dále. Jak uvádí Svatoš, Horáček *„první setkání může skončit jedním ze čtyř způsobů. Bud' je (1) zahájena mediace podpisem smlouvy o provedení mediace, nebo se strany (2) dohodnou na jiném mimosoudním způsobu řešení sporů, nebo se strany (3) rozhodnou svůj spor ukončit a již nadále nechtějí pokračovat v soudním řízení, nebo se strany rozhodnou (4) pokračovat v soudním řízení.“*¹³⁶

Jak je uvedeno v podkapitole 4.1, v usnesení o nařízení prvního setkání by měla být uvedena povinnost pro účastníky předložit soudu potvrzení o splnění uložené povinnosti setkat se s mediátorem. V rámci výkonu zapsaného mediátora je vydání potvrzení o tom, že účastníci splnili uloženou povinnost setkat se s mediátorem dle ust. § 8 odst. 1 písm. f) ZoM jedinou zákonem stanovenou povinností spojenou s prvním setkáním. Uvedené potvrzení vydává mediátor účastníkům, kteří mají povinnost jej předat soudu. Na tento fakt je nutné klást velký důraz.

Mediátor je dle ust. § 9 odst. 1 ZoM povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace.¹³⁷ Jedná se o povinnost mlčenlivosti stanovenou zákonem (blíže k mlčenlivosti níže), která se

¹³⁵ HÁJKOVÁ. In DOLEŽALOVÁ a kol (ed): *Zákon o mediaci. Komentář...*, s. 150.

¹³⁶ HORÁČEK. In HORÁČEK a kol (ed): *Zákon o mediaci: komentář...*, s. 243.

¹³⁷ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

vztahuje i na obsah prvního setkání. Z uvedeného plyne, že mediátor není oprávněn komukoliv, tj. ani soudu, sdělovat jakékoliv informace související se setkáním.¹³⁸

Uvedené potvrzení o provedení mediace je pro účastníky důležité, neboť slouží soudu jako důkaz o splnění povinnosti, tj. účastníci nebudou ohroženi sankcemi pro porušení nařízené povinnosti. Z uvedeného plyne, že by účastníci měli velice dbát, aby mediátor potvrzení vydal a zároveň, aby bylo potvrzení doručeno soudu. Také je nutné zdůraznit, že uvedené potvrzení je nutné vydat i v případě, že se účastníci rozhodnou se zapsaným mediátorem uzavřít smlouvu o provedení mediace.

A. Důsledky „neúspěšného“ setkání

Ihned v úvodu je nutné zdůraznit, že neúspěšným setkáním není myšlena situace, kdy účastníci sice absolvují schůzku se zapsaným mediátorem, ale nerozhodnou se řešit spor v mediaci. Neúspěšné setkáním je zde chápáno jako setkání, které se vůbec neuskuteční, tj. účastníci řízení nesplní soudem nařízenou povinnost setkat se se zapsaným mediátorem.

Předseda senátu v usnesení o nařízení prvního setkání ukládá účastníkům povinnost setkat se s mediátorem. Z důvodu nutnosti zvýšit účastníkům jejich motivaci ke splnění vydaného usnesení zákonodárce přichází se sankcemi, které mohou účastníci očekávat v případě, že nesplní povinnost setkat se s mediátorem.

Jako první sankci lze uvést udělení pořádkové pokuty dle ust. § 53 OSŘ, které stanoví, že „*tomu, kdo hrubě ztěžuje postup řízení zejména tím, že [...] neuposlechne příkazu soudu, [...] může předseda senátu uložit usnesením pořádkovou pokutu do výše 50000 Kč.*“¹³⁹ Z uvedeného ustanovení vyplývá, že předseda senátu může po zvážení udělit pořádkovou pokutu tomu, kdo hrubě ztěžuje postup řízení. Zde vystává otázka, zda nesplnění povinnosti setkat se se zapsaným mediátorem je hrubé ztěžování postupu. Jak uvádí Svoboda „*účastníci totiž naplní svoji povinnost uloženou jim usnesením podle § 100 odst. 2, jestliže se zúčastní „prvního setkání s mediátorem“ a nemaří přípravy k němu.*“¹⁴⁰ Z uvedeného plyne, že Svoboda spatřuje naplnění skutkové podstaty pro udělení pořádkové pokuty dle § 53 OSŘ, pokud účastníci maří přípravy na setkání, tj. např. stále ruší datum domluveného setkání.

¹³⁸ HORÁČEK. In HORÁČEK a kol (ed): *Zákon o mediaci: komentář...*, s. 243.

¹³⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁰ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 417.

Zde si dovoluji s tímto výkladem nesouhlasit, neboť dle mého názoru se jedná o velmi přísný přístup. Ust. § 53 předpokládá hrubé ztěžování postupu řízení, ovšem porušení nařízení prvního setkání má ve své podstatě stejné důsledky jako splnění nařízení, avšak odmítnutí dále postupovat mediací, tj. pokračování řešení sporu soudní cestou. Tento názor sdílí také Ministerstvo spravedlnosti, které v Stanovisku k § 100 odst. 2 OSŘ uvádí, že „*Institut prvního setkání s mediátorem není svou povahou nástrojem nezbytným k tomu, aby mohl soud ve věci rozhodnout, tj. pro „bezproblémový“ postup v řízení. Zároveň by užití tohoto institutu mělo přicházet do úvahy jen tehdy, je-li to s ohledem na všechny okolnosti konkrétního případu účelné a vhodné, přičemž je pouze na úvaze, a tedy i „odpovědnosti“ soudu, zda uvedený institut přiléhavě použije.*“¹⁴¹

Druhou, a tedy i jedinou vhodnou sankcí za nesplnění povinnosti setkat se se zapsaným mediátorem, je dle ust. § 150 OSŘ nepřiznání nákladů řízení. Toto ustanovení stanoví, že jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.¹⁴² Jak vyplývá z tohoto ustanovení, nejedná se o paušální sankci, ale pro její aplikovatelnost je nutná úvaha soudu. Ten je povinen zvážit, zda účastníky nevedly k porušení usnesení důvody hodné zvláštního zřetele, jako např. dlouhodobá nemoc, ale zároveň musí dbát na všechny okolnosti, které jsou s účastníky spojeny. Uvedené ustanovení má kromě sankčního prvku zejména prvek motivační, neboť dává každému účastníku možnost zvážení, zda je ochoten podstoupit riziko neabsolvování schůzky se zapsaným mediátorem za cenu, že následně mu při úspěchu v soudním řízení nemusí být přiznány náklady řízení.¹⁴³

4.2 Účast stran na setkání

Ust. § 100 odst. 2 OSŘ říká, že předseda senátu může účastníkům řízení nařídit [...].¹⁴⁴ Jazykovým výkladem je patrné, že uložená povinnost setkat se se zapsaným mediátorem se vztahuje přímo na účastníky řízení. Je zde vyjádřen záměr zákonodárce, aby se setkání zúčastnily přímo strany sporu osobně.¹⁴⁵ Uvedený požadavek koresponduje se smyslem a účelem prvního setkání, neboť v případě následného řešení sporu v mediaci je hlavním faktorem osobnostní složka. Jak uvádí Holá, „*za účastníka mediace považujeme osobu přímo*

¹⁴¹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.

¹⁴² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴³ HORÁČEK. In HORÁČEK a kol (ed): *Zákon o mediaci: komentář...*, s. 244.

¹⁴⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴⁵ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.

*přítomnou mediačnímu jednání, je tedy v přímém kontaktu s dalšími účastníky mediace.*¹⁴⁶ Je tedy pochopitelné, že zákonodárce ukládá účastníkům povinnost osobního jednání, neboť pokud účastník nebude schopen tento požadavek splnit během prvního setkání, je velmi pravděpodobné, že toho nebude schopen ani v mediaci samotné.

V souvislosti s požadavkem na osobní přítomnost účastníků na prvním setkání je nutné zabývat se právem na právní zastoupení. Čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod uvádí, že každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.¹⁴⁷ Institut prvního setkání toto ústavně garantované právo neporušuje, a pokud budou účastníci chtít uplatnit své právo na právní zastoupení, je to přístupné. Ovšem s důrazem na to, že právní zástupce se bude setkání účastnit spolu se svým klientem. Na rozdíl od samotné mediace, u které je její průběh ovlivněn dohodou stran, nepodléhá přítomnost právního zástupce při prvním setkání souhlasu druhé strany. V případě, že by druhý účastník uváděl námitky proti přítomnosti advokáta, nemá zapsaný mediátor oprávnění tuto námitku řešit.¹⁴⁸ Jak je výslovně stanoveno ve stanovisku Ministerstva spravedlnosti *„nařízené první setkání je osobní povinností účastníka řízení, již nemůže v jejím zastoupení pro uvedené účely splnit jeho právní zástupce, ale jeho spoluúčast je přípustná.*¹⁴⁹

Výše uvedená povinnost osobní přítomnosti účastníků na prvním setkání se zapsaným mediátorem se vztahuje na spory, jejichž účastníky jsou fyzické osoby. Jinak tomu bude v případě, kdy stranou sporu je právnická osoba dle ust. § 20 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který uvádí, že *„právnická osoba nemá svéprávnost, tedy není schopna jednat samostatně, tj. je nutné, aby byla k právnímu jednání zastoupena“*.¹⁵⁰ Ust. § 21 OSŘ stanoví, kdo je oprávněn za právnickou osobu jednat v rámci soudního řízení. Toto oprávnění má např. člen statutárního orgánu, zaměstnanec, prokurista.¹⁵¹ Z uvedeného plyne, že ke splnění podmínky osobní přítomnosti u prvního setkání, je nezbytné, aby právnická osoba za tímto účelem jmenovala fyzickou osobu, která se osobně na první setkání dostaví.¹⁵²

¹⁴⁶ HOLÁ: *Mediace v teorii a praxi...*, s. 84.

¹⁴⁷ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

¹⁴⁸ BŘÍZA, GANTNER: *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe...*, s. 34.

¹⁴⁹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.

¹⁵⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵² HÁJKOVÁ, POTOČKOVÁ: *Institut prvního setkání se zapsaným...*, s. 15.

A. Mlčenlivost

Jedním ze základních kamenů celé mediace je důvěrnost. Povinnost mlčenlivosti mediátora je stanovena v ust. § 9 ZoM, který mj. stanoví, že mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace.¹⁵³ Z uvedeného ustanovení vyplývá, že se zákonem stanovená mlčenlivost vztahuje pouze na mediátora, ale ne na účastníky. Jak je uvedeno v důvodové zprávě k ust. § 9 ZoM, pracovní skupina se vyslovila pro zakotvení povinné mlčenlivosti i na strany mediace, ovšem tento názor byl zákonodárcem odmítnut. Pro účastníky je jedinou možností, jak mezi sebou zachovat mlčenlivost, uzavřít dohodu o mlčenlivosti. Dále z uvedeného ustanovení vyplývá pro mediátora povinnost zachovávat mlčenlivost i v souvislosti s přípravou mediace. Do této kategorie můžeme zařadit i první setkání.

V praxi stále vzniká mnoho nejasností ohledně dodržování mlčenlivosti v rámci prvního setkání, a to zejména v souvislosti s výzvami soudu k podání informací ohledně prvního setkání. Pokud se předseda senátu začne informovat o průběhu nařízeného setkání je to problematické jak pro mediátora, tak pro účastníky.

V případě, že je dotaz směřován na mediátora, je řešení jednodušší. Jak je uvedeno výše, mediátor s odkazem na mlčenlivost, nesmí soudu sdělovat jakékoli bližší informace. Jediné sdělení, které je oprávněn poskytnout, je uvedení účastníka, který s ním absolvoval nařízené setkání, a to formou vydaného potvrzení. Jiné informace je oprávněn mediátor sdělit jen v případě, že by byl účastníky výslovně zbaven mlčenlivosti.¹⁵⁴

Pokud se soud obrátí s žádostí o informace na účastníky, je situace komplikovanější. V prvé řadě je nutné vzít v úvahu, na co konkrétně otázka soudu směřuje a také, zda mají účastníci mezi sebou uzavřenou dohodu o mlčenlivosti. V případě, že soud požaduje zjistit, zda se nařízené setkání se zapsaným mediátorem uskutečnilo, a zda byla případně, zda byla zahájena mediace, účastníkům by nic nemělo v odpovědi bránit. Ba naopak, jejich sdělení je pro soud žádoucí. Jak uvádí Hájková „*o tom, zda je doba přerušení řízení za účelem nařízení prvního setkání s mediátorem efektivně využívána a zda jsou případně dány důvody (tj. zda byla např. zahájena mediace) pro prodloužení doby přerušení řízení, musí soud informovat výhradně účastníci řízení.*“¹⁵⁵

¹⁵³ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁴ JELÍNKOVÁ: *K vybraným ...*, s. 790.

¹⁵⁵ HÁJKOVÁ. In DOLEŽALOV a kol (ed): *Zákon o mediaci...*, s. 141.

Opačnou situací je, pokud by soud po účastnících požadoval bližší informace, jako např. sdělení důvodů, pro které nebyla zahájena mediace. V takovém případě se účastníci dostávají do komplikované situace. Pokud účastníci nepřistoupili k uzavření dohody o mlčenlivosti, mohou soudu sdělit požadovanou informaci, ale s rizikem, že např. sdělení důvodů, které vedly k nezahájení mediace, může zapříčinit eskalaci konfliktu a narušení vzájemné důvěry. Jestliže dohoda o mlčenlivosti uzavřena byla a soud po nich žádá informace kryté touto dohodou, vystavují se riziku jejího porušení s hrozbou sjednaných sankcí.¹⁵⁶

4.3 Náklady související s prvním setkáním se zapsaným mediátorem

Tím, že zákonodárce umožnil soudu nařídít účastníkům setkání s 3. osobou, tj. zapsaným mediátorem, bylo nutné v právní úpravě vymezit i finanční kompenzaci mediátorovi za uskutečnění tohoto setkání. Ač při legislativním procesu zaznívaly názory, že odměnu mediátora má hradit stát z rozpočtu soudu, nebo že má být toto setkání bezplatné, zákonodárce zvolil variantu hrazení nákladů účastníky.¹⁵⁷

Uvedený výsledek byl zakotven do ust. § 10 odst. 3 ZoM, který stanoví, že nařídil-li soud účastníkům řízení první setkání s mediátorem a nedohodnou-li se účastníci řízení s mediátorem jinak, náleží mediátorovi odměna stanovená prováděcím právním předpisem. Tuto odměnu hradí strany konfliktu rovným dílem.¹⁵⁸ Z uvedeného vyplývá, že odměna mediátora může být stanovena dvojím způsobem. Prvním je, že si mediátor ujedná s účastníky jinou než paušální odměnu, tj. odměna může být stanovena dle hodinové sazby mediátora, nebo naopak mediátor může účastníkům nabídnout setkání bezplatně.

V případě, že strany takto neučiní, náleží mediátorovi odměna dle ust. § 15 vyhlášky č. 277/2012, o zkouškách a odměně mediátora částka ve výši 400,- Kč za každou započatou hodinu. Je-li zapsaný mediátor plátcem daně z přidané hodnoty podle jiného právního předpisu, náleží mu rovněž náhrada za daň z přidané hodnoty.¹⁵⁹ Dle tohoto ustanovení má mediátor nárok na 400,- Kč za každou započatou hodinu, tj. při maximální zákonem garantované době na setkání činí odměna mediátora nanejvýše 1.200,- Kč bez DPH.

U odborné veřejnosti se vyskytují názory, zda takto stanovená odměna není v nepoměru s veškerým úsilím a náklady vynaloženými ze strany mediátora. Je tedy

¹⁵⁶ JELÍNKOVÁ: *K vybraným ...*, s. 790.

¹⁵⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

¹⁵⁸ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁹ Vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora.

na zákonodárci, aby uvážil výši této odměny, neboť nemůže dojít k jejímu skokovému nárůstu právě z důvodu, že by hrazení této odměny mohlo být pro některé účastníky demotivujícím faktorem pro absolvování prvního setkání. Opačná strana odborné veřejnosti naopak prosazuje, aby první setkání bylo zcela bezplatné. Tento názor opírají o skutečnost, že bezplatné setkání povede k většímu nárůstu jeho nařizování soudem a mediátor bude mít větší příležitost pro získávání nových klientů. Uvedené řešení je ale také spojeno s možným zneužíváním nařizování prvního setkání, ale také i se ztrátou motivace účastníků k zdárnému výsledku mediace. Dále je pochopitelné, že bezplatné první setkání by se setkalo s velkou nevolí u části mediátorů, kteří by nebyli za svou práci řádně odměněni.¹⁶⁰

Z ust. § 10 odst. 3 ZoM dále vyplývá možnost účastníků upravit si podíl na hrazení odměny. Zákon předpokládá hrazení rovným dílem, ale účastníci si mohou dohodnout hrazení odměny i jen jednou stranou. Je ale otázkou, jak bude odměna hrazena v případě, že si strany ujednají odlišnou výši odměny. Jak říká Horáček: *„pravidlo o hrazení odměny rovným dílem se uplatní pouze ve vztahu k odměně, jejíž výše bude určena prováděcí vyhláškou, nebo v případě, že si strany sporu sice dohodnou výši odměny, ale neujednají způsob její úhrady.“*¹⁶¹

Jak je uvedeno v podkapitole 4.1.2, mediátorovi v souvislosti s dohodnutím termínu setkání vznikají hotové výdaje na poštovné, ale samozřejmě i jiné náklady. Je nutné tedy uvést, že paušální odměna 400,- Kč za každou započatou hodinu zahrnuje již hotové výdaje mediátora. V případě, že by mediátor požadoval úhradu těchto nákladů „navíc“, musel by s účastníky na jejich úhradě smluvit zvlášť.

¹⁶⁰ HORÁČEK. In HORÁČEK a kol (ed): *Zákon o mediaci: komentář*.... s. 134-135.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 136.

Diskuse a závěr

V diplomové práci jsem se zabývala institutem prvního setkání se zapsaným mediátorem. Cílem práce byla identifikace a analýza problematických oblastí institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem se zaměřením na zkoumání příčin problémů a zhodnocení jejich důsledků pro praxi.

K tomu, aby bylo dosaženo tohoto cíle, jsem vymezila několik výzkumných otázek:

1. Je zákonný rámec prvního setkání se zapsaným mediátorem v ČR dostačující s ohledem na komparaci se zahraniční právní úpravou?

K zodpovězení této otázky, jsem se nejprve zabývala právní úpravou ČR, a to občanským soudním řádem, zákonem o zvláštních řízení soudních, zákonem o sociálně-právní ochraně dětí a zákonem o mediaci. Dále jsem uvedla Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES, která je součástí právního řádu ČR. S ohledem na komparaci se zahraniční právní úpravou jsem se zabývala právní úpravou Velké Británie a Itálie.

Zde si dovoluji uvést, že dle mého názoru je česká právní úprava prvního setkání se zapsaným mediátorem nedostačující. Takřka jediné zákonné vymezení nabízí ust. § 100 odst. 2 OSŘ, které se ale průběhem či detailnějším popisem setkání nevěnuje. Z tohoto důvodu je organizace prvního setkání čistě na praxi každého mediátora, což vede k nejednotnosti postupů během prvního setkání. Tato nejednotnost může dokonce být rozhodující pro to, zda se setkání bude či nebude konat. Jak je uvedeno v podkapitole 4.1.2, někteří zapsaní mediátoři kontaktují z vlastní vůle účastníky v případě, že se sami neozvou. Tuto praxi, ale nesdílí všichni mediátoři. Z tohoto důvodu by bylo vhodné, kdyby zákonodárce blíže organizaci prvního setkání upravil. Dle mého názoru by v tomto případě mohla být inspirativní právní úprava Anglie, neboť zákonodárce zde vydal k bližšímu vymezení setkání samostatný prováděcí předpis, který se podrobně zabývá celým jeho průběhem. Uvědomuji si, že každé setkání je zcela individuální, a právě neformálnost celého procesu je jednou z hlavních složek celého institutu, ovšem dle mého názoru by určitá forma závazných podmínek pro mediátory napomohla k sjednocení postupu.

2. Jak lze určit účelnost a vhodnost sporů vhodných pro nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem?

Zde musím konstatovat, že toto určení je velice obtížné. Každý spor je individuální, jak v předmětu sporu, tak ve vztahu, který mezi sebou účastníci mají. Rozpoznání všech faktorů, které ovlivňují to, zda je spor vhodný k prvnímu setkání, vyžaduje čas. Je otázkou,

zda předseda senátu má dostatečný prostor, ale i schopnosti k tomuto rozpoznání. Myslím si, že i zákonodárce uvědomuje, že pro předsedu senátu je rozhodnutí o tom, zda je vhodné a účelné nařídit první setkání, velice obtížné, a proto Ministerstvo spravedlnosti vydalo metodologický návod na určení případů účelných a vhodných k mediaci, což považuji za velmi prospěšné. Dle mého názoru je určení vhodnosti a účelnosti velice obtížné, avšak si myslím, že český zákonodárce k této problematice přistoupil zdárně, a to zejména vydáním zmíněné Diagnostiky Ministerstva spravedlnosti. S ohledem na to, že český právní řád nezná povinné první setkání, které by bylo podmínkou pro vstup do soudního řízení, jako je tomu v Anglii nebo Itálii, je nutné se spory více zabývat a snažit se je zhodnotit.

3. Je první setkání se zapsaným mediátorem v rozporu s principem dobrovolnosti?

Jak již bylo uvedeno v podkapitole 3.3, zde rozpor není. Je nutné opět zdůraznit, že první setkání se zapsaným mediátorem není mediací, jedná se pouze o informační schůzku, a to, zda bude následovat mediace je výhradním rozhodnutím účastníků. Dle mého názoru by již na tomto zjištění měla panovat všeobecná shoda, neboť se jedná o základní rozdíl mezi prvním setkáním a mediací. O to více považuji za znepokojující, že se tento omyl objevil v důvodové zprávě k Civilnímu řádu soudnímu.

4. Jaké jsou problematické oblasti aplikace institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem?

Této výzkumné otázce je věnována kapitola 4., což je také stěžejní část diplomové práce. Pro jednodušší rozbor problematických oblastí jsem institut prvního setkání rozdělila na části zabývající se organizací, účastníky a náklady. V první zmíněné části pokládám za nejvíce problematickou část výběr mediátora a sjednání termínu setkání. Ač se může zdát, že tyto části jsou bezvýznamné, mají na celkové setkání velký vliv. V druhé části, věnované účastníkům, vnímám za nejvíce problematickou povinnost přímé účasti stran, ovšem ve smyslu nedostatečné informovanosti účastníků. Část věnována nákladům řízení není v praxi předmětem problémů, ovšem v současné době je nutné vést diskusi ohledně výše zákonem přiznané odměny, neboť je otázkou, zda je tato odměna nízká či dostačující.

Jak již bylo uvedeno, do závěru jsem se rozhodla zařadit diskusi, ve které bych se ráda zabývala problematickými oblastmi z kapitoly 4. a porovnávala je se zahraniční právní úpravou. Na úvod bych ráda zdůraznila, že se jedná o nástin mého subjektivního názoru, neboť vzhledem k omezenému rozsahu práce nejsem schopna provést důkladnou analýzu.

Jednou z problematických oblastí české úpravy prvního setkání je výběr mediátora. Jak je uvedeno v podkapitole 4.1.1, výběr zapsaného mediátora je nejprve na účastnících, a až v případě, že tak strany neučiní, vybere mediátora předseda senátu. Do jisté míry se jedná o využití postupů jak z Anglie, tak Itálie, neboť anglický zákonodárce nechává výběr mediátora výhradě na účastníkovi, kdežto italský zákonodárce určil výběr mediátora prostřednictvím zprostředkovatelské organizace. Dle mého názoru je česká právní úprava výběru mediátora zdařilá, neboť primární je zde výběr účastníky. Ovšem nutno vytknout, že v české úpravě není nijak vymezena působnost zvoleného mediátora, tj. určený mediátor může svou praxi vykonávat i ve velké vzdálenosti od bydliště účastníků. Jako inspiraci zde nabízím ust. 3.8.písm. o) Family Procedure Rules, který omezuje povinnost zúčastnit se prvního setkání, pokud v okruhu 15 mil od bydliště účastníka není k dispozici mediátor. Pokládám za potřebné upravit působnost mediátorů, neboť i okolnost dojíždění účastníků na první setkání je jedním z rozhodujících faktorů, zda se účastníci setkání zúčastní nebo naváží na mediaci.

Další problematickou oblastí je účast stran na setkání. Uvedené zahraniční právní systémy mají v otázce přímé účasti stran jasno. Tato otázka byla dokonce předmětem rozhodnutí odvolacího soudu v Miláně, která tuto povinnost výslovně stanovila. Ačkoliv lze povinnost účasti stran na setkání dovodit jazykovým výkladem, dle mého názoru by měla být více explicitně stanovena. Uvedený problém je spojen i s účastí právních zástupců na setkání. Je zajímavé, že italská právní úprava klade doprovod právního zástupce jako nutnou podmínku setkání. Dle mého názoru by stanovení této podmínky v české právní úpravě bylo zbytečné. Účelem prvního setkání je pouze informovat, nikoli uzavírat dohody, u kterých by byla nutná kontrola osobou znalou práva. Naopak jako inspirativní z italské úpravy považuji povinnost právních zástupců informovat své klienty o možnosti mediace. Tato povinnost dle mého názoru není pro právní zástupce nikterak omezující a zároveň by mohla napomoci k rozšíření povědomí o mediaci.

Problematickou oblastí jsou také náklady za setkání. Česká právní úprava pojala náklady na první setkání stanovením jednotné částky 400,- Kč za každou započatou hodinu, ovšem s tím, že je na mediátorovi, zda si s účastníky nesjedná náklady odlišně. Je zajímavé, že anglická právní úprava paušální odměnu nezná a ukládá účastníkům uhradit odměnu dle sazby mediátora. Naopak italský zákonodárce přistoupil pouze k úhradě nákladů zprostředkovatelské organizací. Dle mého názoru není ani jedna právní úprava pro české prostředí využitelná. V případě anglické verze vidím negativum v nejednotnosti výše. Rozdíl na odměnách mediátorů by se mohl pohybovat i v řádech tisíců. Dalším negativem je, že

účastníkům vzniknou další vysoké náklady na řešení sporu, což zejména u některých sporů může být problematické. V italské verzi naopak vidím negativum v nepřiznání odměny mediátorovi za uskutečnění setkání. Dle mého názoru je česká úprava tou nejschůdnější, ovšem s tím, že by zákonodárce měl uvážit navýšení fixní částky tak, aby lépe odpovídala vykonané práci mediátora.

Dle mého názoru byl cíl této práce naplněn i s omezeným rozsahem práce a s přihlédnutím k omezenému množství zdrojů.

Věřím, že tato diplomová práce napomůže k lepšímu pochopení institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem a napomůže odborné veřejnosti k vyjasnění problematických oblastí, a tím i sjednocení výkonu prvního setkání.

Zpracování diplomové práce bylo pro mě velice poučné, neboť jsem se dozvěděla o prvním setkání se zapsaným mediátorem i o mediaci spoustu nových poznatků a věřím, že je i nadále využiji ve své praxi.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

- Decreto legislativo (zákonný dekret) no. 28/2010
- Decreto legislativo (zákonný dekret) no. 69/2013
- Family Procedure Rules
- Children and Families Act 2014
- Practice direction 3A – family mediation information and assessment meetings, 2018
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů
- Věcný záměr civilního soudního řízení
- Vyhláška č. 277/2012 Sb., o zkouškách a odměně mediátora
- Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci.

Monografie

- ALEXANDER, Nadja Marie, Sabine WALSH, Martin SVATOŠ, ed. *EU mediation law handbook: regulatory robustness ratings for mediation regimes*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2017, 777 s.
- BRZOBOHATÝ, Robin, Lenka POLÁKOVÁ, Tomáš HORÁČEK. *Rukověť mediátora, aneb, Co je dobré vědět nejen ke zkouškám mediátora*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 160 s.

- HOLÁ, Lenka, HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. *Mimosoudní metody řešení sporů*. Praha: Leges, 2017. 166 s.
- HOLÁ, Lenka kol. *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada Publishing, 2013. 512 s.
- HOLÁ, Lenka, MALACKA, Michal. *Mediace a reflexe jejích aktuálních trendů*. Praha: Leges, 2014. 416 s.
- HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011. 272 s.
- HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediaci v České republice*. Praha: Leges, 2014. 256 s.
- CHOLENSKÝ, Robert. *Praktický průvodce mediací: podle nové právní úpravy*. Praha: Linde Praha, 2013. 304 s.
- MALACKA, Michal. *Mediace dnes - realita a perspektivy*. Praha: Leges, 2016. 399 s.
- PATOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se*. Praha: ALFOM, 2013. 197 s.
- SENDALL, Jane. *Family law*. 2018. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2018. 480 s.
- SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014. 464 s.

Komentáře

- DOLEŽALOVÁ, Martina., a kol (ed). *Zákon o mediaci. Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2013. 346 s.
- HORÁČEK, Tomáš. *Zákon o mediaci: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 354 s.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2018, 784 s.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1632 s.

Odborné časopisy

- BŘÍZA, Petr, GANTNER, Filip. *První setkání se zapsaným mediátorem z pohledu praxe*. Bulletin advokacie, 2016, č. 4, s. 34-38.
- HÁJKOVÁ, Šárka, POTOČKOVÁ, Dana. *Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem – pomoc nebo problém?* Soudce, 2018, roč. 20, č. 5, s. 13-16.
- HOLÁ, Lenka, FIEDOR, David, URBANOVÁ, Martina. *První setkání se zapsaným mediátorem na základě prostorově analýzy míry jeho využívání v České republice*, Právník, 2019, roč. 158, č. 9, s. 876-886
- HOLÁ, Lenka. *Role univerzity jako vzdělavatele v mediaci*. Bulletin Advokacie, 2013, č. 6, s. 45–47.
- HORÁČEK, Tomáš. *Základní principy mediace (z právního i neprávního pohledu)*, Bulletin advokacie, 2013, č.6, s. 17-21.
- JELÍNKOVÁ, Petra. *K vybraným problémům nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem*. Právní rozhledy, 2014, roč. 22, č. 22, s. 790-793.
- ŠTANDERA, Jan. *Mediace – možná cesta z labyrintu soudního řešení*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví, Praha: C. H. Beck, 2011, roč. 19, č. 22, s. 803-810.
- VOJTEK, Petr. *Výběr rozhodnutí v oblasti civilněprávní*. Soudní rozhledy. 2018, č. 9, s. 289-294.

Odborné články v elektronické podobě

- HOLÁ, Lenka. *Možnosti a meze mediace v případech násilí mezi rodiči*. Konference dny práva Brno, 2010, [cit. 10.2.2020]. Dostupné na <[https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Hola_Lenka_\(4332\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/07_nasili/Hola_Lenka_(4332).pdf)>.
- JELÍNKOVÁ, Petra. *První setkání se zapsaným mediátorem v praxi* [online]. bulletinadvokacie.cz, 23.4. 2015 [cit. 7. 3. 2020]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/prvni-setkani-se-zapsanym-mediator-em-v-praxi>>.
- SELVIČKOVÁ, Monika. *První setkání se zapsaným mediátorem není mediace* [online]. EPRAVO.CZ Magazine 2019, č. 1. Dostupné na <<https://www.pablikado.cz/dokument/ANLAIHjxTGwHHUQ1>>.
- TOUVAL, Saadia, ZARTMAN, William I. *International mediation in the theory and practice*. Boulder: Westview Press, 1985, s.31 [cit.15.10.2019]. Dostupné na <

[https://eclass.aueb.gr/modules/document/file.php /Zartman-Touval-Mediation-1985.pdf](https://eclass.aueb.gr/modules/document/file.php/Zartman-Touval-Mediation-1985.pdf)>.

Rozhodnutí soudů a stanoviska

- Nález odvolacího soudu v Miláně ze dne 2.5.2016, Dostupné na <http://www.progettoconciliamo.it/giurisprudenza/item/213-la-mediazione-si-svolge-con-le-parti-personalmente>>.
- Asociace mediátorů v ČR – Profesní standardy mediátora – podmínky pro výkon povolání.
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. Diagnostika případu mediace pro soudce. 2018
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 100 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výkladové stanovisko k ust. § 474 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb.
- Stanovisko sekce ADR ČAK. Výklad institutu Prvního setkání s mediátorem z hlediska jeho obsahu a úhrady. 2017.

Další zdroje

- About the FCM. Family mediation council, [cit. 10.3.2020] dostupné na <https://www.familymediationcouncil.org.uk/us/>.
- Civil court mediation service manual. Her majesty's courts service.2009 [cit. 25.2.2020]. Dostupné na https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/JCO/Documents/Guidance/civil_court_mediation_service_manual_v3_mar09.pdf.
- COVATA Claudia. The implementation of the EU Mediation Directive into Italian mediation practice [online]. Fomento, [cit. 25.2.2020]. Dostupné na <https://www.fomentonet.eu/2018/12/04/the-impact-of-the-eu-mediation-directive-on-the-italian-juridical-system/>.
- D'Urso, Leonardo. Italy's Mediation Law: An Overview [online]. Fomento [cit. 25.2.2020]. Dostupné na <https://www.imimediation.org/2017/06/22/italys-mediation-law-an-overview/>

- Mediacie v členských státech – Anglie a Wales. 13.6.2017 [cit. 25.2.2020]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-cs.do?member=1>.
- Ministerstvo spravedlnosti. Výroční statistická zpráva. 2018. Dostupné na <https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2018_vyrocní_st_at_zprava.pdf/7a0eb503-6fd7-4b70-b31f-882398651520>.
- Řešení konfliktů, 2011. Dostupné na <<https://kem.vscht.cz/files/uzel/0012237/6.%20%C5%98%C3%ADzen%C3%AD%20konflikt%C5%AF.pdf?redirected>>.
- SPINA, Giulio. Mediazione obbligatoria [online] Altalex. 25.7.2019 [cit. 26.2.2020]. Dostupné na <<https://www.altalex.com/documents/altalexpedia/2016/11/30/mediazione-obbligatoria#primo%20incontro%20mediazione%20presenza%20parti>>.
- What is a MIAM?. Family mediation council, [cit. 10.3.2020] dostupné na <<https://www.familymediationcouncil.org.uk/family-mediation/assessment-meeting-miam/>>.

Shrnutí

Tato diplomová práce s názvem Institut prvního setkání se zapsaným mediátorem se zabývá zákonným oprávněním předsedy senátu nařídít účastníkům soudního řízení setkání s mediátorem. K naplnění tohoto tématu byl stanoven cíl práce, a to identifikace a analýza problematických oblastí institutu prvního setkání se zapsaným mediátorem se zaměřením na zkoumání příčin problémů a zhodnocení jejich důsledků pro praxi.

První kapitola je věnována vymezení základních pojmů, se kterými je v dalším průběhu práce pracováno. Druhá kapitola je zaměřena nejen na tuzemskou právní úpravu institutu, ale i na úpravu zahraniční, a to z důvodu, že závěrečná diskuse je věnována komparaci české právní úpravy se zahraniční úpravou. Pro tuto práci byla zvolena právní úprava Velké Británie a Itálie. Obsahem třetí kapitoly je diagnostika případů účelných a vhodných k mediaci, tj. zde je věnován prostor pro určení případů vhodných či nevhodných k mediaci. Závěrečná kapitola je věnována určení problematických oblastí při aplikaci prvního setkání. Z uvedeného důvodu se jedná o stěžejní část celé diplomové práce.

Závěr diplomové práce je spojen s diskusí, která se zaměřuje na vymezení určitých problematických oblastí a jejich porovnání se zahraniční právní úpravou.

Klíčová slova

Mediace, první setkání se zapsaným mediátorem, zapsaný mediátor, občanský soudní řád, zákon o mediaci, dobrovolnost, vhodnost a účelnost, problematické oblasti

Summary

This diploma thesis called the Institute of the First Meeting with a Registered Mediator deals with the legal right of the chairman of the court to order the parties to the court proceedings to meet with a mediator. To fulfill this topic, the aim of the work was to identify and analyze the problematic areas of the institute of the first meeting with a registered mediator with a focus on investigating the causes of problems and evaluating their consequences for practice.

The first chapter is devoted to the definition of basic concepts, which is in the course of work. The second chapter is focused not only on the czech legal regulation of the Institute, but also on the foreign one, because the final discussion is devoted to the comparison of the Czech legislation with the foreign regulation. The legislation of Great Britain and Italy was chosen for this work. The content of the third chapter is the diagnosis of cases useful and suitable for mediation, i.e. there is a space for determining cases suitable or inappropriate for mediation. The final chapter is devoted to identifying problem areas in the application of the first meeting. For this reason, it is a main part of the whole thesis.

The conclusion of the thesis is connected with the discussion, which focuses on the determination of certain problem areas and their comparison with foreign legislation.

Keywords

Mediation, First meeting with a registered mediator, Registered mediator, Civil Procedure Code, Mediation Act, voluntariness, suitability and usefulness, Problem areas